

Registrering av fuglelivet i Blåfjella-Skjækerfjella/ Låarte- Skæhkere nasjonalpark i 2009



Torstein Myhre

Norsk Ornitologisk Forening

Norsk Ornitologisk Forening

Rapport nr 3-2010

REGISTRERING AV FUGLELIVET I
BLÅFJELLA-SKJÆKERFJELLA/
LÅARTE-SKÆHKERE NASJONALPARK I
2009



Svartand hann fotografert i Holderen

April 2010

Torstein Myhre

© Norsk Ornitologisk Forening

e-post: nof@birdlife.no

Publikasjon: Digitalt dokument (PDF)

Forsidebilde: Brushøne ble funnet hekkende under registreringene. © Ingar Jostein Øien

Layout: Ingar J. Øien

Redaktør: Ingar J. Øien

Øvrige bilder: © Torstein Myhre

Anbefalt kildehenvisning: Myhre, T. 2010. Registrering av fuglelivet i Blåfjella-Skjækerfjella/ Låarte-Skæhkere nasjonalpark i 2009. NOF rapport 3-2010. 41 s.

ISSN: 0805-4932

ISBN: 978-82-78-52104-5

SAMMENDRAG

Blåfjella-Skjækerfjella/ Låarte-Skæhkere nasjonalpark ble opprettet ved Kgl. Res. 17. desember i 2004. Parken utgjør totalt 1924 km² og ligger i kommunene Grong, Lierne, Snåsa, Steinkjer og Verdal.

I 1972 – 1975 ble det gjort fugleregistreringer i området som i dag inngår i nasjonalparken (Nygård m.fl. 1976). Sommer 2008 ble det gjort fugleregistreringer sør i nasjonalparken, hovedsakelig i Verdal kommune (Myhre, T. 2009). I 2009 er det gjort fugleregistreringer i nasjonalparkens arealer i Snåsa. Registreringen ble gjennomført i løpet av fire turer fra skille mai – juni til de første dagene av juli.

Områdene som det ble gjort undersøkelser i var:

Holderen – vestsiden av Gjevsjøen.

Seisjødalen – Snaufjellvatnet

Lurudalen – Almdalen – Bukvassfjellet

Gaundalen – Skjækerhatten

Naturgrunnlaget i Snåsa varierer mye i Snåsa. Ei linje som følger vassdraget Grønningen – Skjeldbreien – Holden utgjør et geologisk skille i nasjonalparken. Sør for vassdraget er det næringsrike og myke bergarter som gir grunnlag for rik og variert vegetasjon. Nord for vassdraget består bergrunnen av harde næringssvake bergarter. I dette området er vegetasjonen vesentlig fattigere. Artssammensetningen og tettheten av fugl er likevel ikke vesentlig forskjellig i disse to områdene.

En korridor parallelt med forlengelsen av Imsdalen sørøstover, med vassdraget Langvatnet – Grønningen og det geologisk interessante Raufjellet er holdt utenfor nasjonalparken. I Raufjellet, som ligger nord for Holderen og Skjeldbreien, blir det gjort geologiske undersøkelser med tanke på muligheten for utvinning av mineraler. En kommende vurdering av drivverdigheten vil avgjøre om området senere blir innlemmet i nasjonalparken. Nasjonalparken er her nesten delt i to, og arealene sør og nord for dette området bindes kun sammen av en korridor, vel tre kilometer bred, langs riksgrensen.

Et særpreg for Snåsa er flere vegløse fjellgårder, og på de to største fjellgårdene, Gaundalen og Gjevsjøen, er det aktiv drift. Begge disse fjellgårdene har valgt å stå utenfor nasjonalparken. Kun Holden fjellgård av fjellgårdene i Snåsa ligger innenfor nasjonalparken.

Store arealer i de undersøkte områdene ligger over skoggrensen. Høyeste fjell er Skjækerhatten på 1139 moh.

Til sammen ble det registret 79 fuglearter, som er fire mer enn under registreringene sør i nasjonalparken i 2008 (Myhre, T. 2009). Det ble gjort hekkefunn av jaktfalk i et av de besøkte områdene. Minimum to tilsynelatende friske unger var i reiret. Sted og tid for funnet er ikke nærmere angitt i rapporten for å skjerme hekkelokaliteten.

Under skoggrensen er de vanligste artene bjørkefink, løvsanger, rødvingetrost, grønnsisik, gråtrost og rødstjert. Grankorsnebb og ubestemt korsnebb ble det også gjort mange observasjoner av. Over skoggrensen er heippiplerke, steinskvett og ringtrost de vanligste artene sammen med heilo. Rødstilk, en annen vanlig vader, påtreffes både under og over skoggrensen. På de næringssvake myrene i lavlandet er gluttsnipe og småspove vanlige arter. Fiskemåken er vanlig, men opptrer først og fremst ved de større vatna som Holderen, hvor

den eneste kolonien ble registrert. Svartanda er klart den vanligste anda i fjellområdet, etterfulgt av kvinand og krikvand.

I de høyeste toppene er snøspurv en vanlig, men fåtallig art. Det samme kan sies om fjellrypa. Det kan nevnes at det ble observert gråtrost, trolig et par, på over 900 moh i vestkant av Skjækerhatten, og registreringens eneste fjæreplyttpar ble observert like under toppen av Bukvassfjellet, 1004 moh.

Holden fjellgården ligger sørvendt til i nordenden av Holderen, og området hadde det klart største artsmangfoldet og fugletettheten av alle undersøkte områder i Snåsa. Området er variert med bygninger, innmarksarealer, kantarealer, flere skogtyper, flere typer våtmark og vatn som gir grunnlag for rikt fugleliv. Kanadagås, tjeld, skogsnipe, orrfugl, hagesanger, munk, gulsanger, gransanger, fuglekonge, svarthvit fluesnapper, taksvale og gulspurv er arter som ble registrert kun ved denne lokaliteten.

Området vest for Gjevsjøen har ikke stort artmangfold, men flere interessante observasjoner ble gjort. Her ble en varslende duetrost med klar hekkeatferd observert, uten at reir ble funnet, og smålom liggende på reir ble observert ikke langt unna. Den eneste observasjonen av fjellvåk ble gjort ved Rørtjønnna. Under undersøkelsene i området i området Holderen – Gjevsjøen ble det registrert 63 arter.

Under registreringene i området Seisjødalen – Snaufjellvatnet ble det registrert 45 arter. I dette området er det store områder med glissen furuskog avløst av næringsfattige myrer. Over skoggrensen er fjellet mange steder nakent med minimal vegetasjon. Det ble gjort enkeltobservasjoner av kongeørn og fiskeørn, og et sangsvanepar hadde tilhold i Seisjøen. To sjørrehanner ble observert da de fløy opp fra et lite tjern like over skoggrensen vest for Søre Gaupstjønnaksla. Sjørre ble det ikke gjort observasjoner av i 2008 og arten ble ikke observert flere ganger i 2009. Nært inntil nasjonalparken ble det gjort flere observasjoner av furukorsnebb i 2009, og det er rimelig å tro at noen av de ubestemte korsnebbene som ble registrert i ved Seisjøen var furukorsnebb. Det må også nevnes at det i 2008 ble gjort en observasjon av lappmeis like utenfor nasjonalparken sørvest for Andorsjøen (T. Myhre og R.T. Kroglund).

Området mellom Lurdalen og Almdalen består av næringssvake bergarter, og store deler av det undersøkte området ligger over skoggrensen. Her ble det registrert 35 arter. Etter heipielerke er løvsanger, heilo, og rødstilk de vanligste artene. Almdalen er en variert fjelldal, og i et område nedenfor Stuguneset flyter elva Alma bred og stille. Her er det et rikt område inntil elva med storvokst bjørkeskog med vierkratt i bunnen. Flere gulerlepar, sivspurv, gråsisikk, grå fluesnapper, rødvingetrost og gråtrost ble observert her. I ei tjønn på fjellet mellom Lurdalen og Almdalen ble en havelle hann sett to dager på rad. To kvinandhanner holdt til sammen med havellehannen begge dager, og disse ble ved begge tilfelle skremt opp uten at havellehannen lettet. Atferden kan tyde på at det var en hunnfugl på reir i nærheten.

De første dagene av juli ble norddelen av Skjækerfjella og områdene nord for Gaundalen undersøkt. Næringsgrunnlaget i dette området er vesentlig bedre enn i de andre besøkte områdene i Snåsa. Det meste av området ligger over skoggrensen, og det ble registrert i alt 39 arter. Skjækerfjella med Skjækerhatten avdekket ingen spesielle arter, men det ble registrert en større tetthet av steinskvett enn i de andre besøkte områdene. Snøspurv er en vanlig fugl på toppene. Det ble gjort flere observasjoner av gråtrost høyt i fjellet fra 750 – over 900 moh. Arten synes å opptre sparsomt i høg fjellet der det er sør- eller vestvendt og næringsrik berggrunn. I fjellområdet ble det gjort to observasjoner av havørn og en storfalk, trolig en jaktfalk i tillegg til tårnfalk. I Finnvolltjønnna ble det gjort hekkefunn av brushane, da ei høne

ble observert liggende på reir på ei øy i tjønna. Ryplia er et frodig område med rikt fugleliv, og her ble det bl.a gjort observasjon av en dobbeltbekkasin.

Nygård m.fl (1976) beskriver observasjoner av lappspurv, svømmesnipe og fjelljo fra området mellom Gaundalen og Snåsa. Ingen av disse artene ble observert i 2009. En grunn kan være at registreringene i dette området ble gjennomført for seint på våren når det gjelder lappspurv og svømmesnipe, fordi aktiviteten på disse artene er mindre enn tidligere på våren. En annen mulighet er at artene nå mangler på lokalitetene eller at de rette lokalitetene ikke ble undersøkt.

Bunnår i smånagerbestanden er trolig årsak til at arter som fjelljo og jordugle ikke ble registrert. Fjellvåk, en annen smånagerspesialist, ble observert kun en gang. Tårnfalk er også smånagerspesialist, og ble observert tre ganger. Det kan synes som om tårnfalken er på fremgang i området. Dvergfalk, som er en småfuglspesialist, ble ikke registrert.

Fjellstyrets folk i Snåsa kjenner til flere hekkelokalteter for kongeørn. I 2009 kjente de til hekkeaktivitet kun ved en lokalitet. Ryper er viktige byttedyr for kongeørna, og en av årsakene til liten hekkeaktivitet på kongeørna kan være lav rypebestand. Det ble gjort relativ få observasjoner av ryper, spesielt lirype. Derfor er det gledelig at det ble gjort hekkefunn av jaktfalk med minimum to unger i reiret, en art som har ryper som sitt hovedbytte.



Rødstjert er en vanlig art i de skogledde områdene i nasjonalparken.

INNHOOLD

SAMMENDRAG	3
1. FORORD	7
2. INNLEDNING	8
3. OMRÅDET	8
3.1 TIDLIGERE OG DAGENS BRUK AV OMRÅDET	9
3.2 LANDSKAP OG VEGETASJON	11
4. REGISTRERINGENE	12
4.1 TIDSPUNKT OG METODE	12
5. GJENNOMFØRING	12
5.2. HOLDEREN - GJEVSJØEN	12
5.3. SEISJØDALEN – SNAUFJELLVATNET	16
5.4. LURUDALEN – ALMDALEN – BUKVASSFJELLET	19
5.5. GAUNDALEN - SKJÆKERHATTEN	23
6. ARTSLISTE	27
6.1 KOMMENTARER TIL ARTSLISTA	29
7. OBSERVASJONER GJORT I 2009 SØR I NASJONALPARKEN.	31
8. DISKUSJON	32
7. REFERANSER	41

1. FORORD

Blåfjella-Skjækerfjella/ Låarte-Skæhkere nasjonalpark ble opprettet ved Kgl. Res. 17. desember i 2004. Parken utgjør totalt 1924 km² og ligger i kommunene Grong, Lierne, Snåsa, Steinkjer og Verdal.

På oppdrag fra Norsk Ornitologisk Forening (NOF) registrerte Torstein Myhre i Naturkontakten våren – sommeren 2008 fuglelivet i sørdelen av nasjonalparken, hovedsakelig i Verdal kommune (Myhre 2009). Blåfjella-Skjækerfjella/ Låarte-Skæhkere nasjonalpark utgjør et stort fjellområde som det tar tid å utføre registreringer i. Oppdraget fra NOF gjennomføres derfor over en periode på 3 - 4 år. I 2009 ble det gjort registreringer i Snåsa kommune, og denne rapporten omhandler fugleregistreringer utført i denne delen av nasjonalparken.

Registreringene ble utført i fire perioder, fra månedsskiftet mai – juni til de første dagene av juli. De tidligste registreringene i de lavereliggende områdene, og den seneste i det høyeste fjellområdet, i Skjækerfjella. Notatboka viser 17 datoer i den nevnte perioden. Registreringene startet 31.5. ved Holden fjellgård ved svenskegrensen og ble avsluttet den 3.7. ved nasjonalparkgrensen mot fjellgården Gaundalen.

Fjellområdene i Snåsa utgjør store arealer i nasjonalparken og alle områder nås ikke i løpet av en hektisk vår. Undertegnede greide ikke å besøke alle de planlagte områdene, men fire spennende turer ble gjennomført. Som for registreringene i 2008, ble det gjort en fortløpende registrering av fuglelivet under vandringen gjennom området.

Rapporten består også av et kapittel som omhandler nye registreringer i 2009 fra den sørlige delen av nasjonalparken, som et supplement til registreringene i 2008 (Myhre 2009).

Flere personer har bidratt med registreringer i området, eller bidratt på annet vis, og en takk til dem. En spesiell takk til den pensjonerte fjelloppsynsmannen i Snåsa, Oddvar Åsvold som ga meg mye nyttig informasjon om fuglelivet i nasjonalparken. Også en takk til Stein Narve Kjelvik som var delaktig i registreringene på den siste turen, og etterpå har lest gjennom og korrigert innholdet i rapporten.

Statskog lånte ut hytte på to av turene vederlagsfritt, og i en periode av våren med mye dårlig vær var dette kjærkomment. En takk til Statskog.

Også en takk til Inge Hafstad, rådgiver ved Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Miljøvernavdelingen og Ingar Jostein Øien, NOF som begge har lest gjennom rapporten, korrigert og kommet med nyttige innspill.

Til slutt en spesiell takk til Nasjonalparkrådet for Blåfjella-Skjækerfjella/ Låarte-Skæhkere nasjonalpark som har stilt midler til rådighet og gjort det mulig å gjennomføre registreringene.

2. INNLEDNING

Det ble i 1972 - 1975 gjort en grundig registrering av fuglelivet i området fra Vera i Verdal til Sørli i Lierne kommune (Nygård m.fl. 1976). Disse registreringene ligger nå 35 år tilbake i tid, og frem til 2008 er det ikke gjort nye registreringer som dekker de nåværende nasjonalparkarealene. I 2008 ble det utført registreringer sør i nasjonalparken, hovedsakelig i Verdal (Myhre 2009).

Hensikten med registreringene i 2008 og 2009 har vært å få en oppdatert oversikt over fuglelivet i nasjonalparken.

Området er spennende i forhold til beliggenhet og fordi det består av store arealer urørt natur. Nasjonalparken utgjør sammen med et tilgrensende vernet område på svensk side et stort sammenhengende villmarksprega område. Det undersøkte område i 2009 ligger i sin helhet i Snåsa kommune.

Et særpreg med fjellområdene i Snåsa er flere veiløse fjellgårder. De to største, Gaundalen og Gjevsjøen, som også er de eneste i drift, ligger utenfor nasjonalparken. I tillegg til disse to er det Holden fjellgård som ligger innenfor parkgrensen og Gressåmoen som ligger like utenfor. Naturgrunnlaget varierer mye i det registrerte området, fra frodige områder, spesielt sørøst i kommunen, til næringsssvake bergarter og mer karrig vegetasjon i nord og vest. Området består av flere større og mindre daler, som hovedsakelig går i øst – vest retning. De lavest liggende områdene ligger i Seisjødalen, ved Holderen og Gjevsjøen. Skjækerhatten, som er 1139 moh, er den høyeste toppen i fjellområdet. Spesielt Skjækerfjella er tidligere lite besøkt og undersøkt når det gjelder fugl.

Store deler av det undersøkte område består av lavereliggende fjellområder og spesielt den første turen gikk inn i et av disse, området fra Holden fjellgård mot Gjevsjøen. De to neste turene ble lagt til deler av gamle Gressåmoen nasjonalpark, som nå utgjør en del av Blåfjella-Skjækerfjella/ Låarte-Skæhkere nasjonalpark, og til områdene nord for Lurudalen. Begge disse områdene varierer fra skogkledde lavereliggende områder til fjelltopper omkring 1000 moh. Den siste turen ble brukt til registreringer i de høyest liggende områdene nord i Skjækerfjella med Skjækerhatten og fjellområdet vest og nordvest for Gaundalen.

3. Området

Snåsa er ofte beskrevet som kommunen med de 1000 fiskevatn. Faktisk er det omkring 2000 tjønner og vatn i kommunen, og på folkemunne sies det at Snåsningene har en kvadratkilometer hver og et fiskevatn hver, og det er faktisk sant (www.snasa.kommune.no). Kommunen er også kjent for sine gode muligheter for utøvelse av jakt og fangst og villmarksopplevelser. Det er således snakk om romslig plass og store områder med fjell og annen utmark.

Store deler av det undersøkte området ligger i et inngrepsfritt område (INON) med mer enn fem km til nærmeste tekniske installasjon. Et annet trekk ved nasjonalparkarealet i Snåsa er at nasjonalparken her er nærmest delt i to. En korridor parallelt med forlengelsen av Imsdalen sørøstover, med vassdraget Langvatnet – Grønningen og det geologisk interessante Raufjellet er holdt utenfor nasjonalparken. I Raufjellet, som ligger nord for Holderen og Skjeldbreien, blir det gjort geologiske undersøkelser med tanke på muligheten for utvinning av mineraler. I "Blå fjell og gyldne drømmer", den nyutgitte boka om "Blåfjella- Skjækerfjella og Lierne nasjonalparker" (Aune m.fl. 2009) står det: "*Resultatet av den politiske behandlingen var at Raufjellet ble holdt utenfor nasjonalparken i ti år. Hensikten med denne utsettelsen var å gi*

grunneier, kommune og øvrige interesserte anledning til å avklare om det er mulig å starte lønnsom utvinning av mineralforekomstene i Raufjellet.” En kommende vurdering av drivverdigheten vil avgjøre om området senere blir innlemmet i nasjonalparken.

Nasjonalparken er her nesten delt i to, og arealene sør og nord for dette området bindes sammen kun av en korridor ca. tre kilometer bred langs riksgrensen. De to store fjellgårdene ved svenskegrensen, Gaundalen og Gjevsjøen, ligger også utenfor nasjonalparken, fordi de ikke godtok statens tilbud og derfor valgte å stå utenfor.



Nasjonalparken er i Snåsa nesten delt i to. Her ser vi vestover mot Grønningen som ligger utenfor parken. Vernegrensen går like bortenfor Skjeldbreien som sees til venstre i bilde.

3.1 Tidligere og dagens bruk av området

Fjellområdene i Snåsa er spesielle i Nord-Trøndelag og trolig i landet for øvrig vedrørende bruken og forvaltningen. Det er, og har vært, flere gårder i Snåsafjella, og fremdeles i dag er to av gårdene i drift. De eldste fjellgårdene ble trolig etablert på 1600-1700 tallet, og de har således gitt levebrød for mange generasjoner. Flere av gårdene er både i landssammenheng og utenfor Norge godt kjent, både for hendelser, sin beliggenhet og attraktivitet for utøvelse av jakt. Livnæringen til folkene på disse gårdene har i stor grad vært knyttet til jakt og fangst, men jordbruket har også vært meget viktige for overlevelsen. En av de mest kjente jakthistoriene er fra Gjevsjøen, der Alfred Anderson, daværende eiere og driver av en av de to gårdene på Gjevsjøen, på en dag i 1939 skjøt tre ulver i Plukktjønnfjellet og en til litt senere på vinteren. Også under siste verdenskrig skjedde det dramatiske ting, der det bl.a. var trefning mellom tyske og allierte styrker.

Frem til 1800-tallet var det flere ferdselsruter østover fra Snåsa. Libyggenes kontakt med omverdenen på norsk side gikk i mange generasjoner fjelleia over til Snåsa. I bokserien ”Norges Nasjonalparker” i bindet om ”Gressåmoen” (Sandnes, J. m.fl. 1973) beskrives flere benyttede ferdselsleier. ”Mellom Snåsa og Li er det seks mil fjellveg, regnet fra de østlige

gårdene på Snåsa til de vestligste i Nordli eller Sørli. Likevel har de to fjellbygdene her lengst øst i Trøndelag alltid sognet til Snåsa i gammel tid, beviselig fra 1500-tallet av.” Videre: ”Av skriftlige kilder ser vi at det har vært prøvd og brukt flere vegleier. Og til Nordli fulgte ferdafolk noen ganger Luru og så Alma innover den lange Almdalen, forbi Stuguneset, der det en tid var buende folk, og til Neset i Nordli. Den leia var det mest lågland, godt når uværet satte inn, men et tungt lende å ta seg fram i. Men den viktigste vegleia har nok alltid ført over Gressåmoen, både til Nord- og Sørli.” ”På et kart fra 1690 er det tegnet inn to hus eller bebyggelse her inne” ”Men det er først omkring år 1800, kanskje et par år før, det kom buende her inne.”

Det var også ferdselslei over til Sverige. Denne leia gikk til Holden fjellgård og videre inn i Sverige. De første husa på Holden fjellgård ble bygd i 1778, og ble fast benyttet som overnattingssted for ”ferdende”. Holden ble benyttet av både jämter og snåsninger, og de skal ha møttes til grensehandel ved Hallaren ved Skjeldbreien.

Gaundalen er den eldste av fjellgårdene, og ble sannsynligvis bosatt på 1650 tallet. Naturgrunnet ved Gaundalen er rikt, og ved jordbrukstellinga i 1907 var det sju hester og 19 dyr på gården, mer enn på noe annet bruk i Snåsa (Nygård m.fl. 1976).

Tidene har forandret seg, og driften på de to fjellgårdene er moderne. På Gaundalen har de bygd eget kraftverk, bygd egen veg ned til innsjøen Törrön, en strekning på ca sju km, har egen lastebil til transport av både besøkende og utstyr og eget småfly. Dagens driver av gården, Steinar Gaundal, benytter deler av den egenbygde vegen til flystripe. En flytur ned til Snåsa gjøres unna på ca 20 minutter, i motsetning til en vandring etter stien mellom Gaundalen og bygda, som tar en dag.

Adkomst til Gjevsjøen, Holden fjellgård og Gaundalen skjer for de fleste besøkende via Sverige. Adkomst østover fra Verdal eller Stjørdal skjer via Rv 72, Verdal – riksgrensa ved Åbo, videre Åbo – Kallsedet. Fra Stjørdal via E 14, Stjørdal – Storlien. Fra Storlien er det flere muligheter, men raskeste og beste veg er videre etter samme veg til Järpen, og videre nordover langs Kallsjøen til Kallsedet. Fra Kallsedet går det grusveg langs innsjøen Törrön frem til sørenden av Gjevsjøen på svensk side, med avstikkere til de to svenske fjellgårdene Edviken ved Törrön og Björkedett ved Holderen. For å komme frem til de tre norske fjellgårdene er det mulig å leie båtskyss over Törrön, Holderen og Gjevsjøen, eller bruke beina. Det er også en fin vandring fra Snåsa til gårdene, men det er en god dags marsj til alle tre.

I tillegg til de nevnte gårdene har det vært bosetting på slutten av 1800-tallet og fram til begynnelsen av 1900-tallet både ved Skjækervatnet og i Almdalen.

Ut over de faste bosettingene, har det vært aktiv seterdrift i Snåsafjella. De fleste gårdene i Snåsa hadde setre inne i fjellet, og gjerne både ei vårseter og ei sommerseter. Sommersetrene kunne ligge langt inn i fjellet, og nord for Gjevsjøen ligger Semsetra, 50 – 60 km fra gården som nyttet den.

I Snåsafjella er det mange samiske navn, både på fjellområder, vatn og fjell, som vitner om et viktig område for den sør-samiske kulturen. På Snåsa ligger Saemien Sijte som er et senter for sørsamene, museum, egen skole, kontor for sametinget og reindriftnæringen. En bekreftelse på sørsamenes betydning i Snåsa er at Snåsa kommune benytter både norsk og samisk som offisielt språk. Sørvest for Gaundalen, ved Hattjønning er det samisk sommerboplass. For å forvalte de store fjellområdene, var Snåsa tidlig ute i landssammenheng med å ansette fjelloppsynsmann. Dette viser også hvor viktig fjellet ble ansett å være for kommunen.

3.2 Landskap og vegetasjon

Landskapet blir formet av geologien i området. Grovt sett utgjør vassdraget og linjen Grønningen - Holderen et geologisk skille. Sør og vest for dette vassdraget er det næringsrike og myke bergarter. Nord og øst er det harde og næringsfattige bergarter. Dette gir seg utslag i vegetasjonen. Nord for dette skillet består skogen av barblandingsskog eller av glissen furu på grunnlendt mark. Kun stedvis i de laveste områdene, som vest for Seisjøen i Seisjødalen og på nordsiden av Holderen og Skjeldbreien står det rein granskog. I det undersøkte området er det få steder med fjellbjørkeskog. I motsetning til lengre sør i nasjonalparken er det i denne delen ofte grov kortvokst og krocket furu som danner skoggrensen mot fjellet. For det meste er det grunnlendt område med lite løsmasser på grunnfjellet, og det er mange næringsfattige myrer avgrenset av tørrere områder bevokst med barblandingsskog eller glissen furu. Stedvis er det skreinter og bekkedaler som utgjør skår i landskapet.

Sør for Grønningen – Holderen er bergrunnen rikere. Lokalt er det her også stor geologisk variasjon. I områdene vest for Gaundalen dominerer grana under skoggrensen, og det er ofte innslag av fjellbjørkeskog, og bjørkekrattet avslutter mot snaufjellet. Flere steder er det rik vegetasjon både over og under bjørkebeltet. I det undersøkte området kan nevnes området ved Ryplia, fra stien mellom Gaundalen og Imsdalen og nordover. Nederst i lia er det fjellbjørkeskog som etter hvert går over i kratt i den svakt hellende lia. I samme område er det næringsrike myrdrag. Over bjørkebeltet går det et næringsrikt belte i nord – sør retning på vestsiden av Skjækerfjella. Her vokser det reinrose i over 900 moh i vestkant av Skjækerhatten.



Det er relativt store arealer med grov, glissen og kortvokst furu opp mot fjellet i nasjonalparkens arealer i Snåsa.

Et hovedtrekk i Snåsa er at riksgrensen mellom Norge og Sverige dreier vesentlig østover. Det gir seg utslag i bl.a. at store deler av fjellområdene øst i Snåsa drenerer østover. Dette gjelder vassdragene ved de østlige fjellgårdene Gjevsjøen, Holderen og Gaundalen.

I motsetning til sørdelen av nasjonalparken, går dalene i Snåsafjella grovt angitt i øst - vest retning. Dette gjelder Almdalen og Lurudalen i nord, Seisjødalen inn til Seisjøfiskløysa i tidligere Gressåmoen nasjonalpark og for Imsdalen. Området mellom Imsdalen og Holderen er markant med et vassdrag som i vest er øst – vest orientert, men som ved svenskegrensen er nord – sør orientert, med flere større vatn som Langvatnet og Grønningen. Dette er et lavereliggende fjellområde under skoggrensen, og området er trolig en viktig passasje mellom norsk og svensk side for en rekke fuglearter. To større vatn deles av riksgrensen mellom Norge og Sverige. Det største av disse er Gjevsjøen, som er 16,77 km² stort og ligger 450 moh. Riksgrensen deler vatnet omtrent i to like store deler. Holderen ligger 441 moh litt lengre sør og er 8,27 km² stor. Det aller meste av Holderen ligger på svensk side, men som fuglebiotop ligger den viktigste delen på norsk side. Nordenden av vatnet mot gården er grunnere enn resten av vatnet, og det er flere mindre øyer og grunne bukter. Begge vatna, med gårder og innmark inntil vatnet, er trolig meget viktige for flere fuglearter, spesielt under vårtrekket, da snøfrie flekker på dyrkajorda nyttes som rasteplasser. Ved Holderen ligger Holden fjellgård på norsk side og Björkedet fjällgård på svensk side.

I Snåsa er Skjækerhatten det høyeste fjellet. Toppen ligger 1139 moh. I norddelen av Skjækerfjella er Skjækerhatten den eneste toppen over 1000 moh. De andre toppene i området når opp i vel 900 moh. Nord i det undersøkte området, mellom Lurudalen og Alma er den høyeste toppen Bukvassfjellet på 1004 moh.

4. Registreringene

4.1 Tidspunkt og metode

Snåsa kommune er en stor kommune og nasjonalparkens arealer i kommunen er store. Derfor ble det valgt å gjennomføre fire turer inn i det planlagte registreringsområdet for å spre besøkene både i tid og sted. Det er stor høydeforskjell, fra de laveste områdene på ca 300 moh til det høyeste fjellet i kommunen og i denne delen av nasjonalparken, Skjækerhatten på 1139 moh. Turene ble gjennomført fra månedsskiftet mai – juni til de første dagene av juli:

- 1) 31.5 – 4.6. Holderen – Gjevsjøen.
- 2) 15.6. – 18.6. Tidligere Gressåmoen nasjonalpark.
- 3) 22.6. – 25.6. Lurudalen – Alma
- 4) 30.6. – 3.7. Gaundalen - Skjækerhatten

Registreringene er gjort fortløpende som i 2008 ved å vandre gjennom området og oppsøke flest mulige steder og potensielle gode fuglelokaliteter, og i alt 79 arter ble registret. Det er forsøkt å unngå å notere samme individ flere ganger. På den siste turen fikk jeg selskap av Stein Narve Kjølvik som hjalp meg med fugleregistreringer i Skjækerfjella.

5. Gjennomføring

5.2. Holderen - Gjevsjøen

Den første turen inn i nasjonalparken startet kvelden den 31.5. ved Holden fjellgård, med retur tilbake til samme sted på ettermiddagen den 4.6. Ved ankomst var det pent og godt vårvær, som varte utover formiddagen den 1.6. I løpet av 1.6. ble det tilskyende og de resterende dagene var det stort sett skiftende skydekke med temperaturer rundt og like over 0 °C, med regn, sludd og haggel. Lite egnet vær for fugleobservasjoner, men likevel ble i alt 63 arter registrert i området.

Området rundt Holderen er variert og et av de rikeste i nasjonalparken når det gjelder fugl. Fjellgården ligger sørvendt med et lauvskogbelte nær vatnet og rundt gården. Det var bosetting på Holden fjellgård frem til første del av 1970-tallet. Da driften opphørte begynte området rundt gården å vokse til. I de senere år har en familie på Snåsa fått tilskudd til å setre på fjellgården, og arealene inntil gården er på nytt ryddet. Nevnt tidligere i rapporten, så er innsjøen Holderen grunn på norsk side. Det er flere øyer og grunne bukter med gress og starr mot land. Øst for Holderen, mot Holdenhatten er det ei skogli med storvokst gammel gran og bjørk. På nordsiden, mellom gården og Skjeldbreien er terrenget slakt og grunnlendt med barblendingsskog. Noen hundre meter vest for gården renner Kvernelva, som kommer fra Skjeldbreien, ut i Holderen. Vest for elva og Holderen ligger det en nord – sørgående rygg av løsmasser parallelt med vatnet. Dette området er i dag bevokst med bjørkeskog. Tidligere var det seter her, Holdersseteren, og det er dette arealet som har vokst til med bjørk. På vestsiden av ryggen kommer det en bekk vestfra. Der den møter ryggen med løsmasser, dreier bekken sørover langs ryggen og renner etter noen hundre meter ut i Holderen. Inntil bekken på vestsiden er terrenget flatt, fuktig og bevokst med stor bjørk. Mye av bjørkeskogen på flata var da området ble besøkte nylig felt av bever.

I fjellet er tidspunktet rundt 1.6. slutten på orrfuglens spillperiode. Både ankomstkvelden og morgenen den 1.6. ble det hørt orrhanespill. Samtidig har de fleste av trekkfuglene kommet, og både munk, hagesanger og gulsanger sang ved fjellgården. I alt 50 arter ble registret ved Holden fjellgård. Ingen andre enkeltlokaliteter i det undersøkte området i 2009 har tilsvarende artsrikdom. I tillegg til de ovenfor nevnte og ”vanlige arter”, ble interessante arter som storlom, tjeld og rødnebbterne observert ved vatnet.



Holden fjellgård. Stor variasjon med flere naturtyper gjør området rundt gården rikt og viktig for fuglelivet.

Tre tjeld ble observert flygende over den indre bukta, nær gården mens de høylydt ”skravlet” med hverandre morgenen 1.6. Fuglene syntes å komme sørfra i vatnet fra svensk side. I samme område ble to næringssøkende rødnebbterne og et storlompar observert. Vest for Holderen, i bjørkeskogen ved den gamle setra, sang hagesanger og gulsanger, og ved gården sang munk og gulsanger.

Den mest interessante observasjonen nær fjellgården den 4.6. var en syngende gransanger i skoglia øst for vatnet og gården. I tillegg ble en gulsanger hørt synge høyt oppe i skoglia opp mot Holdenhatten.

Kanadagås, skogsnipe, fuglekonge, svarthvit fluesnapper, taksvale og gulspurv er arter som bare ble registrert ved Holden fjellgård. Ei kanadagås lå på reir på ei lita øy ute i vatnet sørvest for gården. En annen fugl, trolig hannen, lå i nærheten ute på vatnet. Nok ei kanadagås ble senere sett ute på vatnet, men individet kan ha vært et av individene i det hekkende paret. Like øst for gården ble ei rugde sett ved retur den 4.6. Skogsnipe ble registrert nær bekken like vest for Holdersseteren. Fuglekonge og svarthvit fluesnapper ble registrert i det samme området, og en gulspurv hann ble observert nær husa på fjellgården den 1.6. Minimum seks taksvaler ble sett mens de jaktet innsekter rundt gården og over vatnet.

Gråfluesnapper, en fåtallig art i nasjonalparken, ble observert to ganger under registreringene. Et jaktende individ ble sett ved Holdersseteren den 1.6. Flere andre interessante arter ble registrert nær fjellgården. En fossekall ble hørt da Kvernelva ble krysset. Det er ingen fosser i elvestrekningen opp til Skjeldbreien, men flere små stryk som kan være potensielle hekkplasser for fossekall. En trommende tretåspett ble hørt nordvest for gården, og ved vatnet på vestsiden, ble et tranepar observert. Her var det også en liten koloni med fiskemåke ved ei lita myrtjønn nær Holderen. Minimum ni fugler ble registrert, og av disse lå minimum tre på reir på tuer i myrtjønnen. Dette var den største enkeltansamling av fiskemåke i hele registreringsområdet.

Av ender ble det registrert ei siland hunn i vannkanten, fem kvinandhanner og et par, en stokkand hann, en krikand hann, en laksand hann og et svartandpar og en enkelt hann i vatnet den 1.6.

Skjeldbreien ligger ca $\frac{3}{4}$ km nord for Holden fjellgård. Her ble det observert flere ender og en storlom. En flokk på 13 svartender, ni hanner og fire hunner, kom østfra og landet på vatnet like utenfor innoset av Grønningselva, i nordenden av vatnet. Like etter ble en hann observert flygende nordover, mulig en av hannene i den store flokken. Senere ble et par observert. I tillegg ble det registrert ei ubestemt and, et stokkandpar og to kvinandpar. På vestsiden av Skjeldbreien satt det en tretåspett og trommet. Av andre fugler kan nevnes en overflygende ravn.

Det ble gått en kort tur utenfor nasjonalparkgrensen til Hallartjønnen, vel en halv kilometer nord for Skjeldbreien. Der ble det registrert en stokkand - og en krikandhann og et laksandpar.

Rørtjønnen ligger litt høyere i terrenget enn Holderen og Skjeldbreien, like under skoggrensen på 506 moh. Mellom Skjeldbreien og Rørtjønnen fløy først ei lirype og deretter en stor tiur opp øverst i lia. Området på vestsiden av Rørtjønnen er småkupert og variert med stedvis storvokst granskog ispedd stor gammel bjørk. Mellom er det småmyrer, et par mindre tjønner, og i bekken fra Litlrørtjønnen, som renner ned i Rørtjønnen, er det et lun. Her var det et relativt variert fugleliv.

I det lille lunet i bekken og i de små tjønnene ble det observert flere andearter. Ved ankomst den 1.6. ble et brunnakkepar og to svartandpar observert. En kvinand hann ble sett den 3.6. i ei av de små tjønnene, og en svartand hann ble sett i bekkelunet. Den 4.6. ble et brunnakkepar og en krikand hann sett i Litlrørtjønnen. I samme område ble ei lirype hørt et stykke unna den 1.6.

På vestsiden av Rørtjønna, i kanten av et mindre granskogsområde, ligger ei lita hytte som ble benyttet som base under registreringene fra 1.6. – 4.6. Fuglelivet omkring hytta virket rikere enn området for øvrig rundt Rørtjønna, hvor det hovedsaklig står glissen fjellfuru.

Minimum to gråsisiker, trolig et par, ble jevnlig sett nær hytta, og trolig var det hekking i nærområdet. I tillegg kan nevnes rødvingetrost, måltrost og liten koloni med gråtrost som ei kråke besøkte jevnlig. I tillegg ble grankorsnebb registrert flere ganger, med minimum seks fugler i en flokk. Det kan også nevnes at granmeis ble hørt ved et par anledninger. Natt til 3.6. ble ei røy sett to ganger ved hytta. Det ble gjort forsøk på å finne reir, uten at det førte til noe resultat.

Rørtjønna er et typisk næringsfattig vatn og virker ikke å være rikt på fugl, selv om det ute i vatnet er flere små holmer og ei øy. Den 2.6, om morgenen, ble et svartandpar observert i sørkanten av vatnet, og om kvelden ble kvinand hørt fly over vatnet. Et svartandpar ble observert flere ganger i det samme området, og det antas at det var det samme paret som ble observert hver gang. I kveldingen den 3.6. ble et silandpar observert på sørøstsiden av vatnet. Hannen hadde allerede begynt å skifte fjærdrakt.

På østsiden av Rørtjønna er det ei li med storvokst fjellskog av gran ned mot vatnet. Området ble besøkt den 3.6. Artsmangfoldet er litt større i fjellskogen når den består av gran enn av furu. Spesielt bjørkefinken er tallrik. I dette området ble i tillegg jernspurv, måltrost, rødvingetrost, løvsanger, rødstjert, granmeis, gjøk, kråke og to liryper registrert. Det ble også registrert en flokk på seks grankorsnebb.



Det ble registrert mange flokker med korsnebb. Her er det en grankorsnebb hann som forsyner seg med granfrø.

Et tranepar fløy over Rørtjønnna mot nordvest den 3.6., og like etter kom den eneste fjellvåken som ble sett under registreringene i nasjonalparken i 2009, flygende over vatnet mot sør.

Forlengelsen av Rørtjønnna nordover er et smalt sund som går over i ei stor tjønn, Rørtjønnflyan. Tjønnna virker å være grunn med flere tanger, bukter og øyer. Ved ankomst den 3.6. var det en næringssøkende storlom i kanten av tjønnna på vestsiden. I tillegg lå det et svartandpar i tjønnna og en brunnakke hann i bukta på østsiden.

Mellom Rørtjønnna og vestsiden av Gjevsjøen er terrenget fattig og grunnlendt med glissen furu- eller barblandingsskog, avløst av små myrer. Spredt i området er det flere mindre og større tjønner. Ved Angeltjønnin, like øst for Rørtjønnna, ble en syngende kjøttmeis og ei lirype registrert. Småspove og gluttsnipe er karakterarter i denne naturtypen og i området, og ble jevnlig registrert.

Selv om vestsiden av Gjevsjøen er grunnlendt med fattig vegetasjon er det et variert fugleliv. Ikke langt fra vannkanten ligger det noen små myrtjønnner. Samspillet mellom det store vatnet – Gjevsjøen, og de små myrtjønnene like ved, gjør området gunstig for andefugler og eksempelvis smålom som ble observert i ei av de små tjønnene. I ei annen myrtjønn lå fire krikkender, tre hanner og en hunn, og ei ubestemt and fløy opp ved ei ny tjønn. I det samme området ble et tranepar observert. Registrerte fuglearter var ut over dette som forventet, men det kan nevnes en flokk på 8 – 9 korsnebb. Området er hovedsakelig bevokst med furu. Korsnebbene ble registrert ved lyd og det ble ikke gjort sikker artsbestemmelse (furu/grankorsnebb). Det ble gjort flere observasjoner av grønnsisik og gråsisik. Begge fåtallig, men grønnsisiken i større antall enn gråsisiken. Hekking trolig for begge arter. I Gjevsjøen ble kun to ubestemte ender observert.

Kastjønnelva kommer nordfra og renner ned i Gjevsjøen. I et stryk i elva der en stien til Gjevsjøen passerer elva, ble fossefall observert. Det er rimelig å anta at arten hekket i lokaliteten. I samme område ble en gråfluesnapper observert. En av turens mest interessante funn ble gjort like sørvest for elva. Under en rast i kanten av ei myr begynte plutselig en duetrost å varsle. Fuglen var tydelig lite fornøyd med menneskets tilstedeværelse. Det ble gjort et lite søk etter reir, men det ble ikke funnet. Likevel er det ikke tvil om at den hadde reier der. I notatboken er skrevet: ”Duetrost 1, varslende, trolig hekking. Nesten gråtrostlyd som varsling. I blanding gran og furu, hovedsakelig stor – grov granskog inntil myrområdet. Ellers hovedsakelig glissen furuskog”. Like ved, ved ei lita myrtjønn, varslet en grønnstilk.

Litt lengre nord, ved tjønn 528, sørvest for Flåtjønnna, ble det observert et smålom par, den ene fuglen rugende, to par svartender og en toppand hann. I det samme område ble en lirype stegg observert. I det besøkte området, mellom Rørtjønnna – Gjevsjøen – Kastjønnelva, ble det i løpet av dagen observert skitt av storfugl 4 – 5 ganger. Spor av tretåspett – ”ringet grantrær” ble sett en gang.

Den siste dagen ble det valgt å gå sørover fra Rørtjønnna i retning Klokkertjønnna og Holdenhatten, for så å gå ned til Holden fjellgård. Turens eneste blåstrupe sang i bjørkekrattet nedenfor Klokkertjønnna. Skogen og krattet går relativt høyt opp i terrenget mot vest ovenfor Klokkertjønnna mot Holden fjellgård. Øverst i det skogkledde terrenget, der granskogen går over til spredte ansamlinger av grantrær, sang både måltrost og jernspurv. Begge arter kan en treffe på øverst i granskogen når vegetasjonen er frodig.

5.3. Seisjødalen – Snaufjellvatnet.

Det undersøkte området strekker seg fra nasjonalparkens vestgrense og sørøstover inn til Snaufjellvatna. Registreringene startet kvelden den 15.6. og ble avsluttet samme sted kvelden

den 18.6. Været var stort sett kaldt, med varierende skydekke, regnbyger, sluddbyger og litt snø. Været bedret seg noe i løpet av perioden til lengre perioder med klart vær og opphold. Ved endt tur viste artslista 45 fuglearter.



Seisjødalen med Seisjøen sentralt i dalen. Dette er et av de lavest liggende områdene i nasjonalparken i Snåsa.

Vest i den gamle Gressåmoen nasjonalpark dominerte myrene. Myr avløses av barskog og omvendt. Det aller meste av området ligger på gammelt næringsfattig grunnfjell, med lite løsmasser over. Nederst i Seisjødalen er det gran og barblandingsskog. Lenger opp, i området som har vært nasjonalpark siden 1970, vokser det furu som er kortvokst, delvis krocket og grov, og som ofte avslutter det skogbevokste beltet mot fjellet. Over skogbeltet er fjellet mange steder vegetasjonfritt. De harde bergartene gir ikke plantene noe å leve av. Kun stedvis er forutsetningene bedre, som rundt Gaasejaevrie, der det er næringsrikt fjell. Her er det områder med fjellbjørkskog og bjørkekratt, noe som er uvanlig i denne delen av nasjonalparken. Vegetasjonen er rikere og helt annerledes enn i området for øvrig.

Den noe karrige vegetasjonen i vestkant av nasjonalparken byr stort sett på de samme fugleartene som andre steder under skoggrensen i nasjonalparken og landsdelen, men litt annerledes synes sammensettingen å være. Gluttsnipe og småspove er her av de vanligste artene. Også rødstjert synes å være en karakterart. Om ikke tallrik, så er dette en vanlig art i de øvre skogene mange steder i regionen, og den synes å være relativt vanligere der furu er det dominerende treslaget.

På veg inn til Seisjøen ble for det meste ”vanlige arter” som småspove, gluttsnipe, løvsanger, grønnsisik og bjørkefink notert i feltboken. Bjørkefinken virker å være den vanligste arten i området og landskapstypen. Like innenfor vernegrensen fløy ei rugde opp og like etter ble et tranepar observert. Observasjonene av disse to artene ble de eneste på denne turen. Det er flere mindre vatn og tjønner i området. Av de større vatna ble Seisjøen og Snaufjellvatnet

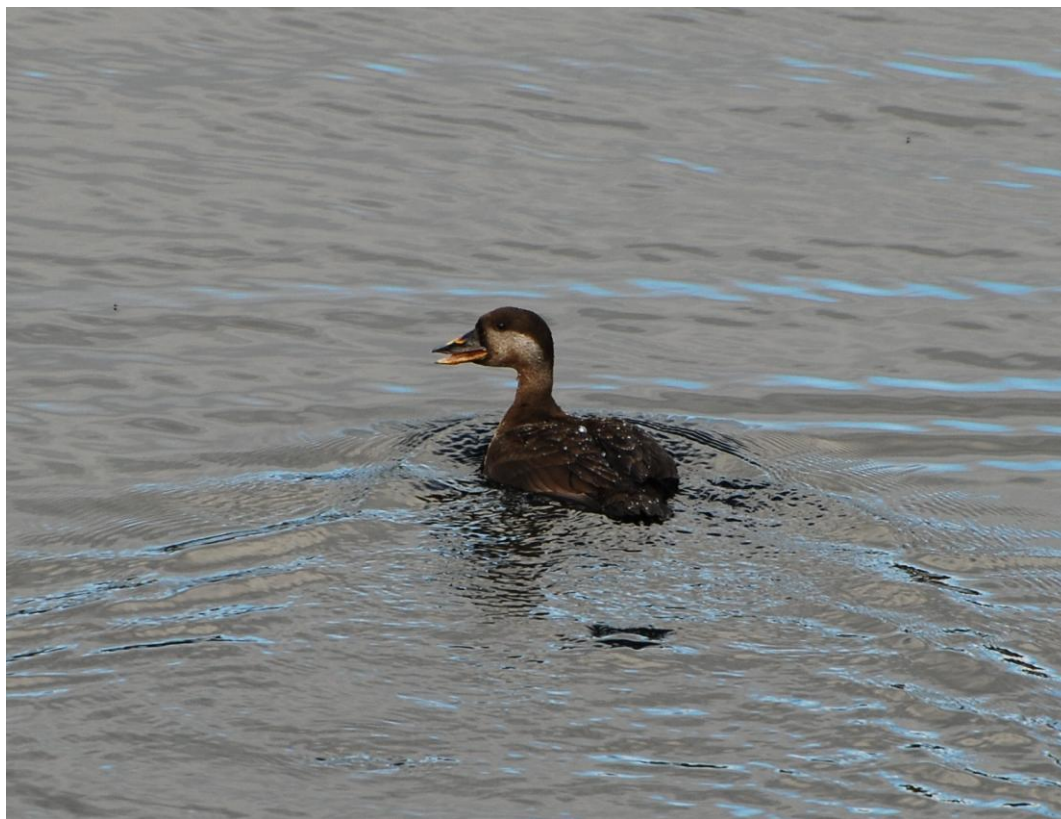
besøkt. Seisjøen ligger i det laveste området av parken omgitt av barskog. Sørenden av Seisjøen er blitt tilført store mengder løsmasser, som har kommet med Storsteinelva sørfra, og danner et flatt område inntil vatnet. Her ble et sangsvanepar sett ved ankomst, og like etter ble ei enslig sangsvane sett lenger vest i vatnet. Morgenen etter ble en storlom og fire svartender, tre hunner og en hann sett i vatnet. I tillegg ble en ubestemt and sett fly over vatnet. I stabburet ved Statskog sin hytte på nordøstsiden av vatnet hekket det et linerlepar. Reiret ble ikke funnet, men ungelyd ble hørt innefra, og en av foreldrene ble sett da den smatt inn gjennom en glipp mellom døra og dørkarmen.

Andre arter som ble registrert ved Seisjøen var en kjøttmeis hann, trepiplerke, bokfink, måltrost, en gulerle hann og en flokk på minimum fem ubestemt korsnebb. Like før avgang fra Statskog si hytte ved Seisjøen, mens jeg fotograferte linerlen utenfor stabburet, kom det et høylydt plask fra vatnet like ved. Jeg skjønnte umiddelbart hva som skjedde, men stedet plasket kom fra, 40 – 50 meter fra meg, var skjult av trær. Ei fiskeørn hadde slått ned på en ørret i vatnet uten at jeg hadde oppdaget at den kom. Jeg hørte den baske i overflaten der den prøvde å komme seg opp i lufta igjen.

Den 15.6. ble brukt til forflytting sørover i dalen på østsiden. Et stykke opp fra Seisjøen ved Gaup tjønnelva ble det sett ”ringer” etter tretåspett på en granstamme. På østsiden av elven ble en voksen kongeørn observert glidende over terrenget. Observasjonen ble den eneste i 2009 av arten under registreringene. Området på østsiden av Seisjødalen sørover er hovedsakelig bevokst med grov kortvokst furu som går helt opp til snaufjellet. I denne biotopen er det få fuglearter som har tilhold, og sammen med kaldt vær og en del vind, ble det gjort få observasjoner av fugl. Det kan nevnes en observasjon av en kvinand hunn. Øverst i skogbeltet var det et rikere område i en bekkedal, og her lettet to liryper. I tillegg ble gråtrost, gråsisik, jernspurv, bjørkefink og grankorsnebb observert i dette området. Litt lenger opp, ovenfor skoggrensen fløy to sjøorrehaner opp fra ei lita tjønn. De neste notatene i feltboka viste at jeg hadde kommet over skoggrensen: heilo og heipiplerke.

Om morgenen den 16.6. var det skodde og antydning til lett snø i skurene. Været klarnet etter hvert og turen gikk videre mot Snaufjellvatnet. Området er preget av harde bergarter og snaufjell med lite eller ingen løsmasser og vegetasjon over. Heipiplerke og heilo er de vanligste artene sammen med steinskvett. Ved ei mindre tjønn sørvest for Snaufjellvatnet ble et krikandpar observert, og i Storlangtjønna, noe nærmere Snaufjellvatnet ble tre svartender, to hanner og en hunnfugl observert. Også rundt Snaufjellvatne er det et godt terreng og artsmangfoldet lite. I tillegg til de nevnte artene ble flere syngende heipiplerker, tre rødstilk og tre heiloer registrert.

Ved ei tjønn som ligger litt dypt i et dalsøkk, med skrent på både øst- og nordsiden, sørvest for Søre Gaup tjønnaksla, varslet et ringtrostpar. Sannsynligvis hekket paret på lokaliteten. I tillegg ble det observert to steinskvettpar. Lengre nord ble ei siland hunn observert ute på ei tjønn. Vest for Søndre Gaup tjønnaksla begynner det en frodig dal, eller rettere sagt en revne i landskapet, som ender i tjønna Gaasejaevrie. Det er frodig bjørkeskog og skogbunn i revnen – dalen. Ei lirype fløy opp et stykke foran meg da jeg begynte nedstigningen, og rypeskratt ble hørt ei stund senere. Frem mot Gaasejaevrie ble noen strofer fra blåstrupens sang hørt. Andre arter registrert på samme strekning var løvsanger, gjøk, bjørkefink, sivspurv, rødvingetrost, ringtrost og rødstilk. På denne turen, i gamle Gressåmoen nasjonalpark, ble observasjonen av blåstrupe den eneste. Ved ei lita tjønn i et dødskrater, i bunnen og i vestkant av dalen, ble det gjort funn av hekkende svartand. Hunnfuglen fløy av reiret på bredden av tjønna og la seg ute på vatnet. Reiret ble raskt sjekket og det inneholdt minimum tre egg.



Svartanda er den vanligste andearten i området. Denne hunnen hekket ved et vannspeil i ei dødisgrop.

Gaasejaevrie er ei grunn tjønn med en stor morene på nord og nordøstsiden. Morenen ligger som et flatt platå, omkring fem meter høyere og inntil tjønna, bevokst med fattig og karrig vegetasjon, hovedsakelig bjørkekratt. Et smalt og mer næringsrikt belte omkranser morenen og tjønna. Her ble gråtrost observert både den 17. og 18.6. Ellers kan nevnes sivspurv og enkeltbekkasin i tillegg til de vanligere artene løvsanger, heipiplerke og bjørkefink. Overraskende var det at det ikke var ender i verken Gaasejaevrie eller de nærmeste tjønnene. Den 18.6. ble ei ubestemt fiskeand observert flygende i retning disse tjønnene. Da jeg forlot området den 18.6. ble tre forskjellige ringtroster sett og hørt øverst i Styggdalen som begynner ved Gaasejaevrie.

Det ble ikke gjort spesielle observasjoner etter at jeg kom ned i barskogen, men et gulerlepar og en enkeltobservasjon av gulerle kan nevnes fra området ved Grønntjønna. Av typiske barskogfugler som ble registret mellom Grønntjønna og vernegrensen vest i Seisjødalen nevnes ubestemt korsnebb, en overflygende gråsisik, flere observasjoner av rødstjert, trepiplerke, bjørkefink, grønnsisik, kråke og rødvingetrost. I myrområdene ble småspove, gluttsnipe og rødstilk registrert. Bokfink ble kun observert i de nederste skogområdene. Tretåspett ble ikke sett, men et trommende individ ble hørt i området ved Gaupptjønnelva. Like ved vernegrensen ble ei overflygende ubestemt and sett og ved ei myrtjønn ble minimum en fiskemåke, trolig et par sett. Ut over dette kan nevnes en enkelt observasjon av ravn.

5.4. Lurudalen – Almdalen – Bukvassfjellet

Selve Lurudalen og fjellområdene sør for dalen ligger utenfor nasjonalparken. På nordsiden omfatter nasjonalparken et større fjellområde mellom Lurudalen og Sanddøladalen, og mellom disse to dalene ligger Almdalen med elva Alma, som har sitt opphav i Lierne, vest for Lakasjøen. Alma renner vestover og renner sammen med elva Luru vest i Lurudalen.

Nasjonalparken sin sørgrense i dette området går parallelt med Lurudalen og følger i grove trekk skoggrensen.

Mesteparten av det undersøkte området ligger over skoggrensen. Rundt Finnbursvatnet, og i store deler av bunnen av Almdalen er det barblandingsskog. Over skoggrensen er det grunnfjell med lite vegetasjon. Området ligger, som i store deler av gamle Gressåmoen nasjonalpark, på gammelt næringsfattig grunnfjell og vegetasjonen er deretter. Likevel er det stedvis små områder med mer næringsrikt fjell, med rikere vegetasjon og med innslag av bjørk. Dette sees flere steder nord og øst for Finnbursvatnet. Den rikeste vegetasjonen i det undersøkte området ble registrert et par kilometer ovenfor Fredrikkjønnå i Almdalen. Det er en terskel i elva som gjør at elva ovenfor er sakteflytende, dypere og stedvis deler seg opp i flere løp. Her er bunnen av dalen flat, og elva har lagt opp løsmasser som gjør at vegetasjonen langs elva har bedre forhold og er mer variert og rik. Lang elvebredden står det storvokst bjørk, spesielt på nordsiden, og det er flere steder vierkratt. Litt fra elva er vegetasjonen fattigere med spredte furu og myr dominerer. Høyeste fjell i det undersøkte området er Bukvassfjellet, som når opp i 1004 moh.

Registreringene startet den 22.6. i pent sommervær og ble avsluttet den 25.6. i samme værtype. Nordover i området gikk turen på vestsiden av Finnbursvatnet, og tilbake den siste dagen, på østsiden av vatnet. Artslisten for området ble kort. Kun 35 fuglearter ble registrert, og årsaken er at det er et næringsfattig område og store deler ligger over skoggrensen.

Fuglearter som er typisk for næringsfattige områder like under skoggrensen dominerte fra starten av. Følgende arter er notert i notatboka etter at vernegrensen ble passert: småspove 1 par, gluttsnipe 1 par, rødstilk 1 par, heilo 1, fiskemåke 2, bjørkefink 3 syngende, løvsanger 5 syngende, rødstjert 1 syngende og gluttsnipe 1 varslende. På nordsiden av Finnbursvatnet ble en syngende blåstrupe observert. Noe lengre opp i siden ble årets første fjellrype, en stegg, notert.

Målet for dagen var å komme opp på fjellplatået mellom Lurudalen og Almdalen, og slå leir og neste dag gå videre ned i Almdalen uten tung oppakning. Ved leiren, på ca. 600 moh., ble løvsanger, heipiplerke og to næringssøkende fiskemåker registrert. En av de mest interessante observasjonene ble gjort i ei tjønn litt høyere i terrenget. Ute på tjønna lå en havelle hann sammen med to kvinandhanner. Kvinendene fløy opp, men havella ble liggende. Mens jeg sto og studerte havella, fløy en tårnfalk hann over tjønna og satte seg etter hvert i fjellsiden lengre opp, nordøst for tjønna. I tillegg ble en syngende ringtrost hørt i området. Nordvest for leirplassen ble et heipiplerkereir med fire egg funnet. Heilo, rødstilk, strandsnipe og steinskvett ble også registrert. I løpet av natta ble ei havelle hørt i nærheten av leiren, samt ei fjellrype som "rapet" i nærheten.

Om morgenen var det skodde og stille vær med lett yr. Løvsangeren kan en bli imponert over. Selv i slikt vær, over skoggrensen, sang den om morgenen. Andre arter som ble hørt fra leirplassen var blåstrupe og heipiplerke. Ikke langt unna ble et reir med unger funnet, men voksenfuglen forsvant før art ble registrert.

Målet for dagen var Almdalen, som er en parallell dal til Sanddøladalen. Store grunnlendte fjellområder både nord og sør for dalen, gjør at elva har et stort nedslagsfelt og trolig lett flommer over i det sakteflytende området. Det gir stadig tilførsel av næring og godt grunnlag for en rik fauna.

På veg ned mot Almdalen ble ringtrost hørt et par ganger, og en hunnfugl ble sett i samme område, sammen med et steinskvettpar. Under skoggrensen, ble flere småspover med sin

karakteristiske ”sang” registrert, og i området mot Fredrikktjønna, to par gluttsniper, sammen med bjørkefink, rødstjert, rødvingetrost, løvsanger og gjøk. Varierende vegetasjon ved innløpsbekken i Fredrikktjønna, med forekomst av granskog og litt bjørk, gir grunnlag for flere arter. Ved tjønna ble en syngende jernspurv, en overflygende gråsisik, grønnsisik og korsnebb hørt. I tjønna lå to kvinandhunner og ei krikkand hunn med sju kyllinger, to – tre dager gamle, som svømte ut fra sivkanten. To fiskemåker, trolig et par, holdt også til ved tjønna i tillegg til en – to par rødstilk. Minimum tre kråker ble observert.

I det vegetasjonsrike området et par kilometer lengre opp, ovenfor terskelen, er det et godt grunnlag for flere fuglearter. I tillegg til de vanligste artene som småspove, rødstilk, gluttsnipe, strandsnipe, grønnsisik, heipiplerke, bjørkefink og løvsanger, ble bokfink registrert et par ganger, et grå fluesnapperpar, et gråsisikpar, to syngende trepiplerker, minimum et gråtrostpar og syngende og varslende rødvingetrost registrert. Sivspurv ble det gjort tre – fire observasjoner av og to gulerlepar ble observert like ved hverandre. En av gulerlene ble sett med mat i nebbet.

På veg opp fra dalen ble to kråker observert mens de ble jagd av et gluttsnipepar. Flere kråker ble sett i bunnen av Almdalen, og det er trolig at arten hekker der. Lengre opp ble en ringtrost hunn registrert, og over skogbeltet et fjellryepar, uten at det var tegn til hekking. På veg tilbake til leiren, ble turen lagt om den samme tjønna som havellehannen ble observert i dagen før. Både havellehannen og kvinendene var på samme plass, og som dagen før lettet kvinendene, men ikke havella. I tillegg ble en fiskemåke observert og heipiplerke og gjøk ble registrert.

Morgenen den 24.6. startet med delvis skyet, oppklarende vær. Det ubestemte reiret ble på morgenen sjekket flere ganger, uten at voksenfugl ble sett og art klarlagt. I reiret lå det minimum fem relativt store unger, kledd med gråsvart dun. I notatboka har jeg skrevet ”trolig heipiplerke” og ”ungene i live”. Etter som det ikke ble observert voksenfugl ved reiret, kunne det ha blitt forlatt, men det var ingen tegn som tydet på det. Ny art i nærheten av leirplassen ble rødstilk. Målet med dagen var å undersøke Bukvassfjellet og områdene omkring. Første registrering etter oppbrudd fra leirplassen var et heipiplerkereir. Reiret var plassert i et hull i bakken under en stein, og inneholdt minimum fem egg.

På ca 800 moh, i kanten av et platå med noe vegetasjon, varslet ei sandlo. Det ble gjort søk etter reir som ikke ga noe resultat, men det er trolig at det var hekking der. Like etter ble et nytt heipiplerkereir med fem egg funnet, nå på bakken under en einerbusk. Heipiplerke og steinskvett er de klart vanligste artene i denne delen av fjellet

Bukvatnet ligger like nord for Bukvassfjellet på vel 600 moh. Vatnet har flere bukter på vestsiden, avskilte fra vatnet, og virker å være et interessant fugleområde. Fra fjellryggen nordvest for Bukvassfjellet ble vatnet og de nærmeste omgivelsene studert med teleskop. Fra observasjonsstedet var det ca to km ned til vatnet, og det sier seg selv at det er begrenset hva en greier å se og artsbestemme på en slik avstand. Større fugler er det mulig å artsbestemme, og det ble observert en rødstilk, minimum tre fiskemåker, en storlom, ei svartand hunn og trolig en tårnfalk. En fugl som satt over lengre tid på en stein ute i vatnet, ikke langt fra vannkanten, ble artsbestemt med litt tvil til tårnfalk.

Videre opp mot toppen ble det observert flere ”høgfjellsarter”, men også heipiplerke. Den mest interessante observasjonen var to varslende fjæreplytter, trolig et par, like under toppen av fjellet. Det ble ikke gjort søk etter reir, fordi fuglene flyttet på seg, og det var derfor vanskelig å begrense søket, men det er rimelig å anta at det var hekking i området. Det ble observert to fjellrypestegger like under toppen, og en litt lavere i terrenget på sørsiden av

toppen. Minimum fire snøspurvhanner ble observert, både i flukt og syngende. I høgfjellet er hannens fine sang en flott opplevelse.

Fra Bukvassfjellet gikk turen ned på sørsiden til et fjellplatå liggende omkring 700 moh. I dette område ble steinskvett, heipiplerke, rødstilk og minimum to heilopar og tre enkeltfugler observert.

I lav kveldssol, stille vær og i lag med masse mygg ble det slått leir i nordvestkant av fjellplatået. Om morgenen var det sol med en svak trekk fra øst. Nær leirplassen var det om morgenen minimum fem heiloer, trolig tre par. Ikke noe annet sted under registreringene i 2009 ble det registrert tilsvarende tetthet av heilo. I tillegg til heiloene rundt leirplassen ble to individer sett på tur ned i dalen mellom platået og Bukvassfjellet. Andre fugler som ble registrert ved leirplassen og ned mot dalen var heipiplerker, gjøk og løvsangere. En bekkasinlignende fugl, trolig enkeltbekkasin ble sett høyt over bakken, overflygende mot sørøst.

I bunnen av dalen renner det en bekk utover berget. Lenger ned står det grankragg og bjørkekratt langs bekken. Spesielt på nordsiden er terrenget krattbevokst, til dels høyt oppover lia. Nedover i den krattbevokste dalen ble flere sivspurvhanner registrert. Ringtrost treffes oftest på ovenfor krattvegetasjonen, men nede i dalen ble en hann observert. Steinskvett, flere løvsangere og bjørkefinker ble sett i samme område. I foten av den sørvendte lia ble syngende blåstrupe observert to steder, og gråtrost ble registrert. Dette er et rikere område som er gunstig for flere arter, mest pga. at lokaliteten er beskyttet værmessig og ligger sørvendt til.

I ei lita myrtjønn på sørsiden av bekken ble fem stokkandhanner registrert sammen med en fiskemåke, som i notatboka står notert: ”liggende på reir”. Registreringen ble gjort på avstand med teleskop, men da jeg kom fram til tjønna, var det ikke noe som tydet på hekking der. I alt var det tre fiskemåker i luften over tjønna. I tillegg fløy ei krikkand opp fra vannkanten. Andre arter observert var løvsanger, en gråtrost, et småspovepar og et rødstilkpar med en enkeltobservasjon av samme art.

Nedenfor myrtjønna går vegetasjonen over fra kratt til spredte trær, mest av furu, og ”de vanlige” artene for naturtypen som småspove, gluttsnipe, rødstjert og grønnsisik ble registrert. Også rundt Finnbursvatnet er det for det meste spredt furu. Ute på vatnet lå et storlompar, og like etter ble nok en voksen storlom observert sammen med paret. Tre fiskemåker ble registrert i lufta over vatnet, mulig de samme individene som ved myrtjønna lenger øst. Et til to strandsnipepar ble observert i vannkanten. Andre observasjoner var: et rødstilkpar, småspove, bjørkefink, to syngende sivspurver og en varslende gråtrost.

Like etter utløpet av Finnbursvatnet, er det et 5 – 10 meter høyt fossefall. Ved ankomst fløy en fossekall ut fra et antatt reir i vestkanten av fossen. Reirplassen lot seg ikke undersøke, fordi jeg var på den andre siden av utløpet. Fuglen fløy nedover den korte elvestrekningen. Like nedenfor ligger Litlfinnbursvatnet, som ligger utenfor nasjonalparken. Nasjonalparkgrensen tangerer utløpet av Finnbursvatnet og fossefallreiret og fossen ligger trolig like utenfor parkgrensen.

Observasjoner som kan nevnes gjort utenfor nasjonalparkgrensen på vei ned mot Lurudalsvegen, er ei krikkand hunn i Litlfinnbursvatnet og nok en observasjon av fossekall nedenfor dette vatnet. Også i utløpet av Litlfinnbursvatnet er det et fall i elva, og fossekall ble hørt, og like etter ble to individer sett fly nedover elva. Ved ei hytte ved veggen ble ei kjøttmeis sett.

5.5. Gaundalen - Skjækerhatten

Skjækerhatten er det høyeste fjellet i Skjækerfjella, et større fjellområde sør i nasjonalparken. Sør for Skjækerhatten ble det gjort fugleregistreringer i 2008, og flere interessante observasjoner ble gjort (Myhre 2009). Hovedmålsettingen med registreringene i fjellområdet i 2009 var spesielt å undersøke fuglelivet i Skjækerhatten, som er 1139 moh, og i toppene nord for den. Det meste av det undersøkte området nord for Skjækerhatten ligger over skoggrensen. Omkringliggende fjellområder, øst og vest for Skjækerfjella, ligger mellom 500 – 700 moh og nord for mellom 700 – 800 moh.

Gaundalen, som ligger utenfor nasjonalparken, ble valgt som utgangspunkt for registreringene, som begynte den 30.6. og ble avsluttet den 3.7. på samme sted. Sol, noen lette skyer og varmt vær preget dagene. I alt 39 fuglearter ble registret. Antall arter er ikke høyt, men store deler av det registrerte området ligger over skoggrensen.

Fra Gaundalen går det sti nordover til Kjevlia, øverst i Imsdalen i Snåsa. Nasjonalpark grensen passeres der stien krysser elva Heinåa. Langs elva står gammel granskog, som nordover langs stien går over i glissen barblandingskog, og etter hvert til stedvis bjørkeskog og bjørkekratt. Området er frodigere enn de andre besøkte områdene i 2009, med til dels rikt plantedekke, og gran og bjørk er de vanligste treslagene.

Nærmere tre km nord for nasjonalparkgrensen ligger Ryplia, ei sørvest vendt li på nordsiden av dalen. Her står det relativt storvokst bjørk, som går over i bjørkekratt høyere i terrenget. Frem til Finnvollan følger stien bunnen av den grunne dalen, i skiftende terrenget bestående av myr, rabber og krattbevokst områder, like under 600 moh. Sør og vest for stien ligger fjelltoppene som danner norddelen av Skjækerfjella.

Leir ble etablert i Ryplia i ei lita hytte som står åpen. Herfra ble det tatt dagsturer ut i de prioriterte områdene. Nord for stien ble kun områder i Ryplia undersøkt.

Gaundalen er kjent som et meget interessant fugleområde, og ved turens begynnelse den 30.6., ble både syngende gulsanger, munk, gulerle og et tranepar registrert nær gården. Ved Litleelva, mellom Gaundalen og Heinåa, ble et jernspurvreir med fire egg i funnet. Ved Heinåa ble fem syngende måltroster hørt, og to av disse på nordsiden av Heinåa i nasjonalparken. Etter at nasjonalparkgrensen var passert ble det gjort flere registreringer av bjørkefink, en blåstrupe, en rødstrupe, løvsanger, rødstjert, gluttsnipe, småspove og kråke. I Ryplia ble løvsangere, rødstjert, bjørkefink, måltrost, gjøk og heilo registrert.

Målet for 1.7. var å gjøre registreringer i området nord og vest for Ryplia mot Finnvolltjønna og områdene rundt den. Finnvolltjønna ligger omtrent på vannskillet og området vest for tjønna drenerer vestover. Bekken fra Finnvolltjønna renner sørøstover og danner sammen med andre bekker elva Gauna. Elva passerer Gaundalen og renner ut i innsjøen Törrön på svensk siden. Fra Finnvolltjønna er Gauna en stor bekk, men vokser raskt til ei lita elv, som renner gjennom en grunn og bred dal. Nedenfor Finnvolltjønna er det breelvaavsetninger, som gir området særpreg. Ved Ryplia står de siste spredte ansamlinger av gran mot fjellet og gir området variasjon.

Fuglelivet i Ryplia er relativt variert, som registreringer i flere dager skulle vise. Før avgang den 1.7. ble flere arter registrert: gjøk, rødstjert, bjørkefink, løvsanger, jernspurv, grønnsisik, grankorsnebb, rødstilk og ei kråke. Østsiden av dalen har stedvis rik krattvegetasjon og det ble observert en rødvingetrost med mat i nebbet og litt senere nok en rødvingetrost. I samme området ble syngende jernspurv, to gråtroster, trolig et par registrert og videre syngende og varslende rødstjert, flere løvsangere og en gjøk hørt. Mellom de vegetasjonsrike områdene

er det åpne områder og langs Gauna er det stedvis myrlendt. Her ble heilo observert, en fiskemåke og småspove hørt fra området ved elva.

Videre nordover er vegetasjonen mer glissen. Området mellom Ryplia og Finnvolltjønna ligger øverst i et smalt bevokste belte som følger dalen. Etter hvert blir vegetasjonen lavvokst og glissen og det er nært opp til de vegetasjonsfattige områdene over. Det gjør at en i dette området treffer på arter som hører hjemme både i bevokste naturtyper og snauefjell. På en fjellrygg fløy en fjellrype stegg opp og i samme område ble to steinskvettanner observert. Etter ble en ringtrost hann observert og på nytt to steinskvetter. På nordsiden av dalen i Gaunsela er det ei bratt vestvendt og krattbevokst li. I denne siste "utpost" mot fjellet på østsiden av dalen ble en syngende rødstjert observert. Ved elva ble et par av både rødstilk og strandsnipe registrert i tillegg til en syngende gjøk og flere løvsangere. Heipiplerka er klart den vanligste arten og frem til Gaunsela ble nærmere 10 individer og et par registrert.

Mot Finnvolltjønna er terrenget inntil Gauna relativt flatt med relativt fattig vegetasjon og stedvis krattvegetasjon mellom bløtere partier. En gulerle ble registrert sammen med heipiplerke, steinskvett og ei heilo. Ved Finnvolltjønna er det myrlendt. På nordøstsiden varslet en grønnstilk og det ble registrert minimum to rødstilk par. I tjønna lå to krikandhanner og på ei øy i tjønna lå ei brushøne på reir. Sør for Finnvolltjønna ligger et område på omkring 650 moh med flere små tjønner. Ved Janvatnet ble et krikandpar sett og på en rygg øst for tjønna varslet en sandlo. I tillegg til "de vanlige artene" kan nevnes gråtrost og syngende rødvingetrost.

Mefjellet er et mindre fjell rett sør for Finnvolltjønna, som når opp i omtrent 750 moh, og er markant fordi det ligger alene og slik "stikker seg frem". I sørkant av fjellet ble det observert ei overflygende havørn, og et stykke opp i Mefjellet på sørsiden, fløy en storfalk, trolig en jaktfalk ut fra fjellet. Ingen atferd hos fuglen tydet på hekking i området. I samme område ble det observert ei fjellrype og flere steinskvetter. I Skjækerskaftet, på nordsiden, ble en snøspurv notert i feltboka. Mellom Mefjellet og Skjækerskaftet ble en enkeltbekkasin observert og heilo, småspove, rødstilk, en rødvingetrost og heipiplerke registrert. Ei grop i sanden på stien nede ved Gauna, ble antatt å være lagd av sandbadende lirype.

Den 2.7. var satt av til registreringer i Skjækerfjella, som består av flere topper som ligger som perler på en snor i nord - sør retning. Berggrunnen i Skjækerfjella består i stor grad av løse sedimentære bergarter og gir grunnlag for rikere vegetasjon. I vestkant, parallelt med fjellkjeden, ligger et belte med kalkglimmerskifer som danner grunnlag for stedvis rik heivegetasjon. Til en viss grad gjenspeiles dette seg i fuglelivet. Like ovenfor Ryplia renner Skjækerelva, som har sitt opphav lenger sør i østkant av Skjækerfjella, sammen med Gauna. Området elva renner gjennom ligger på vel 600 moh og er i stor grad krattbevokst.

Ved avgang fra hytta ble bl.a. to syngende jernspurver registrert. Ved Gauna står den siste resten av granskogen som strekker seg som ei tunge nordover i dalen og der ble ei granmeis hørt. Like etter lettet en lite sky lirypestegg fra bjørkekrattet. Steggen landet umiddelbart og lot seg beskue i flere minutter. En tårnfalk ble observert da den fløy ut fra fjellsiden, like over foten av Skjækerskaftet på østsiden.



Under registreringene ble det gjort relativt få observasjoner av skogsmeisene, her representert med ei granmeis.

Artssammensettingen over bjørkebeltet er ikke spesielt variert. Heipiplerke, steinskvett og heilo dominerer. I den østvendte siden sørover i Skjækerskiftet ble et titalls heipiplerker, tre steinskvetter og fem heiloer registrert og det ble gjort observasjoner av rødvingetrost og fiskemåke. Der fjellvegetasjonen er rikere, i sør- eller vestvendte områder kan gråtrost treffes på ovenfor bjørkebeltet. I sørøstre kant av Skjækerskiftet, på ca 750 moh ble et gråtrostpar observert. En fugl fløy ut fra det som ble antatt å være et reir i en bratt skrent. Det ble gjort søk etter reir uten at det ble funnet. I samme område ble en ringtrost hann sett.

I nordkant av Storgråhaugen ble turens eneste fjellrypekull registrert, med fem – ti omtrent nyklekte kyllinger. Øverst i Fjellskjækerskardet er det god utsikt vestover og en kan se ned på vatnet Fjellskjækra, som ligger ved foten av Skjækerhatten og Storgråhaugen. Ved vatnet ble det observert minimum sju fiskemåker. Steinskvett virker å være relativt tallrik i Storgråhaugen og mellom fem og ti fugler ble observert.

I månedsskiftet juni – juli er det enda store snømengder i Skjækerhatten. Dette er normale forhold i denne høyden, og legger ingen demper på artene som holder til i denne høyden. Ved foten av den siste oppstigningen mot Skjækerhatten, på ca 1000 moh., ble et snøspurvpar og et heipiplerkepar observert, og på sørsiden av toppen en fjellrypestegg. På veg ned fra toppen på nordsiden ble en snøspurv hann, som oppviste en flott fluktsang sett. I det fine sollyset var dette et vakkert skue. Videre nedover ble ytterligere to syngende snøspurvhanner registrert og ei syngende heipiplerke. Ca 150 m lavere i terrenget, i vestkant av Skjækerhatten, går det omtalte svært næringsrike beltet. Reinrosen vokser stedvis tett, og puter av den vakre og røde fjellsmellen lyser opp. Her ble to gråtroster, en ringtrost hunn, en syngende snøspurv, steinskvett, heilo samt heipiplerke observert. Gråtrostene, trolig et par, ble observert på vel 950 moh. På veg nordover etter plataet ble en voksen overflygende havørn observert. I tillegg til heipiplerke og steinskvett kan nevnes en observasjon av gråtrost øverst i

Fjellskjækerskardet. I Skjækerskiftet ble det gjort mange observasjoner av steinskvett, som synes å være tallrik i toppene nord for Skjækerhatten. I tillegg kan nevnes flere observasjoner av heilo, en fjellrypestegg og heipiplerke.

Av observasjoner øst for Skjækerfjella kan nevnes en blåstrupe og en sandlo fra området like under Skjækerhatten.

Som tidligere nevnt er vegetasjonen i Ryplia rik, med storvokst bjørk nederst i lia og bjørkekratt ovenfor. Terrenget er lett hellende sørvestover og næringsgrunnlaget er godt for mange næringskrevende plantearter, og arter som ballblom, tyrihjelmskjede og stortveblad vokser her. Den 3.7. ble det gjort fugleregistreringer fra hytta og nordover i lia. Fugleartene rundt hytta er tidligere nevnt. De samme artene dominerer også i området for øvrig, men registreringen viste at artsmangfoldet og mengden fugler er større i Ryplia enn andre besøkte lokaliteter nord og vest for Gaundalen. Ovenfor den storvokste bjørkeskogen står bjørkekrattet tett avbrutt av små flater av rik myrvegetasjon. I notatboka er skrevet: "Potensiell dobbeltbekkasinalokalitet" og noe senere fløy en bekkasin opp som raskt forsvant mellom bjørkekrattene. Ut fra sted og oppflukt ble fuglen vurdert til å være dobbeltbekkasin.

Det ble gjort få observasjoner av lirype under registreringene nord og øst for Gaundalen og ingen sikker hekkeobservasjon. På veg gjennom bjørkekrattet ble ei lirypehøne observert da den på typisk rypemåner prøvde å løpe vekk fra inntrengeren. Et raskt søk der den ble oppdaget ga ikke noe resultat når det gjelder reir eller unger, men atferden var entydig for hekking.

På et relativt lite område ble blåstrupe registrert to ganger. Først en syngende hann og deretter et par, der hannen hadde mat i nebbet og hunnfuglen varslet. Sivspurv og gråtrost viste seg å være relativt tallrik ved lokaliteten. Minimum tre sivspurvhanter og fire gråtroster ble talt opp. I tillegg ble en gråsisik, et par rødvingetrost og en enkeltfugl, løvsanger, rødstjert, steinskvett, bjørkefink, gjøk, rødstilk, heilo, heipiplerke og kråke notert. Bjørkefink og rødstjert ble kun observert nederst i lia i bjørkeskogen.

På veg sørover mot Gaundalen ble en granmeis med hekkeatferd observert på en rygg med barblandingsskog. Mellom Ryplia og nasjonalparkgrensen ble småspove, grønnsisik, løvsanger, rødstjert, grankorsnebb, kråke, trepiplerke, bjørkefink og rødvingetrost registrert. Rødstjert er en vanlig art i dette området og minimum fire varslende individer og en syngende hann ble registrert.

Mellom nasjonalparkgrensen og Gaundalen kan nevnes flere syngende bokfinker, strandsnipe, jernspurv og en litt usikker observasjon av duetrost. Trosten satt i toppen av ei gran i gammel granskog og sang, men fuglen var sky og lot seg ikke observere. Nær gården satt en munk og sang som den også gjorde den 30.6. da registreringene startet.

6. ARTSLISTE

Tegnforklaring:

- H: Påvist hekking ved funn av reir eller unger
h: Sannsynlig hekking på grunn av observert atferd.
(h) Sannsynlig hekking. Par observert i passende hekkelokalitet, syngende hanner eller antatt sannsynlig hekking i et for dårlig undersøkt område.
+ Sjelden, sporadisk
++ Regelmessig, men fåtallig
+++ Vanlig, tallrik
() Usikker status
* Se kommentar

Smålom	<i>Gavia stellata</i>	h ++ *
Storlom	<i>Gavia artica</i>	(h) ++
Sangsvane	<i>Cygnus cygnus</i>	(h) + *
Kanadagås	<i>Branta canadensis</i>	H + *
Stokkand	<i>Anas platyrhynchos</i>	(h) ++
Brunnakke	<i>Anas penelope</i>	(h) ++
Krikkand	<i>Anas crecca</i>	H ++ (+)
Toppand	<i>Aythya fuligula</i>	(h) + (+)
Svartand	<i>Melanitta nigra</i>	H +++
Sjørørre	<i>Melanitta fusca</i>	+ *
Havelle	<i>Clangula hyemalis</i>	(h) + *
Kvinand	<i>Bucephala clangula</i>	(h) ++
Laksand	<i>Mergus merganser</i>	(h) ++
Siland	<i>Mergus serrator</i>	(h) ++
Fiskeørn	<i>Pandion haliaetus</i>	+ *
Kongeørn	<i>Aquila chrysaetos</i>	(h) + *
Havørn	<i>Haliaeetus albicilla</i>	+ *
Fjellvåk	<i>Buteo lagopus</i>	(h) + *
Tårnfalk	<i>Falco tinnunculus</i>	(h) ++ *
Jaktfalk	<i>Falco rusticolus</i>	H + *
Lirype	<i>Lagopus lagopus</i>	h ++
Fjellrype	<i>Lagopus mutus</i>	H ++
Storfugl	<i>Tetrao urogallus</i>	(h) ++
Orrfugl	<i>Tetrao tetrix</i>	(h) ++
Tjeld	<i>Haematopus ostralegus</i>	+ *
Trane	<i>Grus grus</i>	(h) +
Sandlo	<i>Charadrius hiaticula</i>	(h) ++
Heilo	<i>Pluvialis apricaria</i>	(h) +++
Fjæreplytt	<i>Calidris maritima</i>	(h) + *
Grønnstik	<i>Tringa glareola</i>	(h) + *
Skogsnipe	<i>Tringa ochropus</i>	(h) + (+) *
Strandsnipe	<i>Actitis hypoleucos</i>	(h) +++
Rødstilk	<i>Tringa totanus</i>	(h) +++
Gluttsnipe	<i>Tringa nebularia</i>	(h) +++
Småspove	<i>Numenius phaeopus</i>	(h) +++
Rugde	<i>Scolopax rusticola</i>	(h) ++
Dobbeltbekkasin	<i>Gallinago media</i>	(h) ++ *
Enkeltbekkasin	<i>Gallinago gallinago</i>	(h) +++

Brushane	<i>Philomachus pugnax</i>	h + *
Fiskemåke	<i>Larus canus</i>	h +++
Rødnebbterne	<i>Sterna paradisaea</i>	+ *
Gjøk	<i>Cuculus canorus</i>	(h) ++
Tretåspett	<i>Picoides tridactylus</i>	H ++ *
Taksvale	<i>Delichon urbicum</i>	(h) + *
Heipiplerke	<i>Anthus pratensis</i>	H +++
Trepiplerke	<i>Anthus trivialis</i>	(h) ++
Linerle	<i>Motacilla alba</i>	H ++
Gulerle	<i>Motacilla flava</i>	h ++
Fossefall	<i>Cinclus cinclus</i>	(h) ++ *
Jernspurv	<i>Prunella modularis</i>	(h) ++
Rødstrupe	<i>Erithacus rubecula</i>	(h) ++
Blåstrupe	<i>Luscinia svecica</i>	h ++
Rødstjert	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	(h) ++
Steinskvett	<i>Oenanthe oenanthe</i>	(h) +++
Måltrost	<i>Turdus philomelos</i>	(h) ++
Rødvingetrost	<i>Turdus iliacus</i>	(h) +++
Duetrost	<i>Turdus viscivorus</i>	h + *
Gråtrost	<i>Turdus pilaris</i>	(h) +++ *
Ringtrost	<i>Turdus torquatus</i>	(h) ++
Hagesanger	<i>Sylvia borin</i>	+ *
Munk	<i>Sylvia atricapilla</i>	+ *
Gulsanger	<i>Hippolais icterina</i>	+ *
Løvsanger	<i>Phylloscopus trochilus</i>	(h) +++
Gransanger	<i>Phylloscopus collybita</i>	+ *
Fuglekonge	<i>Regulus regulus</i>	(h) +(+)
Grå fluesnapper	<i>Muscicapa striata</i>	(h) +(+) *
Svarthvit fluesnapper	<i>Ficedula hypoleuca</i>	+ *
Kjøttmeis	<i>Parus major</i>	(h) +
Granmeis	<i>Phocile montanus</i>	h ++(+)
Kråke	<i>Corvus corone cornix</i>	(h) +++
Ravn	<i>Corvus corax</i>	(h) ++
Bokfink	<i>Fringilla coelebs</i>	(h) +++
Bjørkefink	<i>Fringilla montifrigilla</i>	(h) +++
Gråsisik	<i>Carduelis flammea</i>	(h) ++
Grønnsisik	<i>Carduelis spinus</i>	(h) +++
Grankorsnebb	<i>Loxia curvirostra</i>	(h) ++ *
Sivspurv	<i>Emberiza schoeniclus</i>	(h) ++
Snøspurv	<i>Plectrophenax nivalis</i>	(h) ++
Gulspurv	<i>Emberiza citrinella</i>	+ *

6.1 Kommentarer til artslista

Smålom: To observasjoner vest for Gjevsjøen. En fugl i ei lita myrtjønn like ved Gjevsjøen og et par observert ved ei lita tjønn nærmere Flåtjønna. Her lå det ene individet på reir.

Sangsvane: Minimum et par i Seisjøen observert den 15. og 16.6. Et enkeltindivid sett i tillegg, men individet var trolig en av fuglene i paret.

Kanadagås: En fugl sett liggende på reir ute på ei øy i Holderen den 1.6. I tillegg ble et individ sett, trolig en av fuglene i paret.

Havelle: En hann ble observert i ei tjønn mellom Lurudalen og Almdalen den 22. og 23.6., og et individ, trolig den samme hannfuglen hørt natt til 23.6. Atferd kan tyde på hekking.

Sjørørre: To hanner fløy opp fra ei lita tjønn vest for Søre Gaupstjønnaksla den 16.6.

Fiskeørn: En næringsøkende fiskeørn sett i Seisjøen den 16.6. Fuglen lettet med en ørret på ca. halvt kilo.

Kongeørn: En observasjon i 2009, da en voksen kongeørn ble observert nordøst for Seisjøen den 16.6.

Havørn: To observasjoner i 2009 i norddelen av Skjækerfjella den 1. og 2.7.

Fjellvåk: En fugl ble sett i flukt over Rørtjønna den 3.6. Eneste observasjon i 2009.

Tårnfalk: Tre observasjoner av arten. to mellom Lurudalen og Almdalen og en i østre kant av Skjækerskaftet. Synes å være vanligst av småfalkene.

Jaktfalk: Hekking dokumenter. Minimum to tilsynelatende friske unger i reiret. En storfalk, trolig en jaktfalk sett nord for Gaundalen den 1.7.

Tjeld: Tre individer fløy over bukta i Holderen utenfor Holden fjellgård den 1.6.

Fjæreplytt: To varslende fugler observert like under toppen av Bukvassfellet den 24.6.

Grønnstilk: To observasjoner av arten i 2009. Ett individ varslet vest for Gjevsjøen den 2.6. og ett individ ved Finnvolltjønna den 1.7.

Skogsnipe: Et individ sett og hørt den 1.6. vest for Holden fjellgård den 1.6. Usikker status.

Dobbeltbekkasin: En fugl lettet i et næringsrikt område nord i Ryplia 3.7.

Brushane: Ei brushøne ble sett liggende på reir på ei øy i Finnvolltjønna den 1.7.

Rødnebbterne: Tre næringsøkende individer ved Holden fjellgård den 1.6.

Tretåspett: Tromming hørt ved to tilfeller nær Skjeldbreien den 1.6. og et individ hørt i Seisjødalen den 16.6. "Ringet" grantrær sett både vest for Gjevsjøen og øst for Seisjøen.

Taksvale: Minimum 6 næringsøkende individer ved Holden fjellgård den 1.6. Sannsynlig hekking på fjellgården.

Fossefall: Registrert ved Holden fjellgård den 1.6. og i Kasttjønnelva den 2.6. Observasjonsstedet i Kasttjønnelva ble vurdert å være en hekkelokalitet. En fugl ble sett da den fløy ut fra et lite fossefall i elva like nedenfor utløpet av Finnbursvatnet den 25.6. Sannsynlig hekking. Nasjonalparkgrensen krysser kun få meter ovenfor fallet og hekkelokaliteten ligger trolig utenfor nasjonalparken. To fugler observert like nedenfor Litlefinnbursvatnet, litt lenger ned i det samme vassdraget, også utenfor nasjonalparken.

Duetrost. Et varslende individ ble sett vest for Kasttjønnelva ved Gjevsjøen den 2.6. Atferd gjør hekking meget sannsynlig.

Gråtrost: Påtruffet i over 900 moh i vestkant av Skjækerhatten 2.7. Et par observasjoner fra 750 – 800 meter i Skjækerskaftet og Fjellskjækerskaret samme dag.

Hagesanger: Et individ sang ved Holderssetra ved Holden fjellgård den 1.6.

Munk: Et individ sang ved Holden fjellgård den 1.6.

Gulsanger: Sang hørt to forskjellige steder ved Holden fjellgård den 1.6. Hørt synge høyt oppe i skoglien øst for Holden den 4.6.

Gransanger: Et individ sang i granskog lia øst for Holden fjellgård den 4.6.

Gråfluesnapper: Tre registreringer av arten. Et jaktende individ ble sett Holderssetren den 1.6. og en fugl den 2.6. ved Kasttjønnelva. I Almdalen ble et par observert den 23.6. Vanlig, men fåtallig.

Svarthvit fluesnapper: En syngende hann hørt ved Holderssetra den 1.6. Trolig fåtallig i nasjonalparken.

Grankorsnebb: Flokker med grankorsnebb registrert på alle turene inn i nasjonalparken. I juni og juli ble det gjort observasjoner av furukorsnebb like utenfor nasjonalparkgrensen i Snåsa, og det antas at noen av de registrerte ubestemte korsnebb, spesielt fra vestre del av nasjonalparken var furukorsnebb.

Gulspurv: En hann registrert i beiteområdet nær husa på Holden fjellgård den 1.6.



Fiskeørna hekker i Snåsa, men ikke i nasjonalparken. Eneste observasjon ble gjort ved Seisjøen, da ei fiskeørn fanget ørret like utenfor land.

7. Observasjoner gjort i 2009 sør i nasjonalparken.

Sør i Blåfjella – Skjækerfjella nasjonalpark, hovedsakelig i Verdal kommune, ble det gjort fugleregistreringer i 2008 (Myhre 2009). I 2009 er det gjort flere nye interessante fugleregistreringer i denne delen av nasjonalparken. Under er det satt opp en oversikt over de mest interessante observasjonene:

Sangsvane: Hekkefunn ble gjort i Auretjønna i 2009, som ligger like utenfor og sør for nasjonalparkgrensen (I. Hafstad pers. medd.). 4 voksne individ rastet på Lakatjønna den 15.6. og samme antall ble observert i vatnet den 4.7. ([www.artsobservasjoner](http://www.artsobservasjoner.no)). I 2008 ble det første hekkefunnet av sangsvane gjort ved Auretjønna, da ikke flygedyktige unger ble observert. Sangsvane er de siste årene observert i Lakadalen, ved Lakavatnet og ved Bjørkvatnet. (Myhre 2009).

Myrhauk: En hunn observert først i juli 2009 på samme sted som en hunn ble observert i 2008 (I. J. Indahl pers.medd). I 2008 ble det i tillegg observert en myrhauk hann lengre vest, og det ble antatt at det var sannsynlig hekking i området. Observasjonen av myrhauk hunn i 2008 er derfor meget gledelig, spesielt når det har vært bunnår for smånagere. Det gir håp om nye observasjoner av arten i området.

Dvergfalk: Et næringssøkende individ observert 15.6. ([www.artsobservasjoner](http://www.artsobservasjoner.no))

Tårnfalk: 1 hann observert den 6.7. ([www.artsobservasjoner](http://www.artsobservasjoner.no))

Fjellmyrløper: Et individ ble skremt opp i en svært fuktig del av Johannesmyrin den 17.6. (R. T. Kroglund, J. E. Østenes og H. Sletten pers. medd.) En hekkeregistrering ble gjort på det samme stedet i 1998 (Hafstad m. fl. 2002). I 2008 ble det gjort søk etter arten i myra uten at den ble funnet (Myhre 2009). Observasjonen i 2009 kan tyde på at arten har fast tilhold ved myrene og trolig hekker der.

Temmincksnipe: Et individ ble observert vest i Lakatjønnå i utløpet den 16.6. (R. T. Kroglund, J. E. Østenes og H. Sletten pers. medd.) Førsteobservasjon av arten, og det vil bli spennende om det de nærmeste årene blir gjort nye observasjoner av arten på denne lokaliteten.

Svømmesnipe: Et individ observert ute på Lakatjønnå samme dag som temmincksnipa ble observert (R. T. Kroglund, J. E. Østenes og H. Sletten pers. medd.). I 2008 ble to svømmesniper observert i et gammelt bekkeløp på nordsiden av vatnet (Myhre 2009).

Dobbeltbekkasin: To leiker med henholdsvis 10 og 16 fugler registrert i Lakadalen. (J. Østnes m.fl. pers. medd.). Den ene leiken ble funnet på bakgrunn av rapporterte dagobservasjoner av dobbeltbekkasin i 2008 (Myhre 2009).

Duetrost: Et individ observert i passende biotop den 3.7. ([www.artsobservasjoner](http://www.artsobservasjoner.no)). Ny art for Lakadalen.

8. Diskusjon

Forholdene for fugleregistreringer i fjellet våren 2009 var i perioder ikke de beste. På de to første turene var det temperaturer ned mot 0 °C, og periodevis regn, sludd eller hagl. Slikt vær påvirker aktiviteten på fuglene og muligheten til å observere blir dårligere. Spesielt påvirker dette sangaktiviteten, men fuglene blir også generelt roligere. På de to siste turene var forholdene betydelig bedre, og spesielt på den siste turen var været varmt og klart.

Artssammensettingen i nasjonalparken i Snåsa skiller seg ikke spesielt ut fra fuglelivet i andre tilsvarende fjellområder i landsdelen. En vesentlig del av de besøkte områdene er lavereliggende skogkledde fjellområder. Et annet trekk er at store deler av nasjonalparken i Snåsa, spesielt i den nordlige delen, ligger på næringsfattige bergarter bevokst med glissen furuskog. Det ga likevel ikke vesentlig forskjell i antall arter og sammensettingen mellom de besøkte områdene. I alt ble det registret minimum 79 fuglearter på de fire turene.

Bjørkefink er den vanligste arten i hele området sett under ett. Løvsangeren er omtrent like vanlig, og dens klare sang høres helt opp til det øverste bjørkekrattet mot snaufjellet. Løvsangeren var den eneste arten som ble registret alle dagene i felt. Bjørkefinken har et noe annet krav til leveområde og treffes først og fremst under bjørkebeltet. Rødvingetrosten er den vanligste trostearten, og treffes fra de lavereliggende områdene til de øverste kjerrene mot fjellet. Gråtrosten er omtrent like vanlig. Den treffes oftest i lavlandet ved en bekk eller ei elv, og da gjerne flere par i lag i små eller større kolonier. Det er det vanligste habitatet, men arten ble registrert opp i over 900 moh i vestkant av Skjækerhatten. Opptreden i høg fjellet synes å være avhengig av næringsrike bergarter og rike naturtyper. Ringtrost synes stedvis å være en relativt vanlig art. Spesielt omkring Gaasejaevrie og i området mellom Lurudalen og Almdalen hvor flere individer ble observert.

En karakterart i furu- og barblandingsskogen, som dekker store deler av de høyereliggende skogområdene, er rødstjert. I denne skogtypen er den vakre fuglen med sin melankolske sang

kanskje den vanligste arten. Også sør i det undersøkte området, nord for Gaundalen er rødstjerten vanlig, men her i gran- og bjørkeskog, eller i blandingsskog i det øvre skogbeltet. Det er mange små og noen større myrer mellom beltene med barskog i området. I de næringssvake områdene er gluttsnipe og småspove de vanligste artene sammen med rødstilk. Rødstilk er vanlig i hele det undersøkte området, og i motsetning til gluttsnipa og småspoven, treffes den både under og over skogbeltet. Over bjørkebeltet er heipiplerka den mest tallrike arten sammen med steinskvett og heilo. Det kan nevnes at Steinskvett synes å være spesielt tallrik i norddelen av Skjækerfjella. I dette området ble det registrert omtrent samme tetthet av steinskvett som av heipiplerke.



Denne steinskvett hunnen er fotografert i Skjækerfjella, der steinskvetten synes å være spesielt vanlig. Foto: Stein Narve Kjolvik.

Sangsvanen har etablert seg i fjellområdene øst for Trondheimsfjorden i senere år. Det ble ikke dokumentert hekking i nasjonalparken, men minimum et par ble sett ved Seisjøen den 15.6. Ikke flygedyktige unger ble observert like utenfor nasjonalparken i 2008 (Myhre 2009). I 2009 ble et sangsvanepar med tre unger observert like utenfor nasjonalparken øst for Roktdalen i Snåsa den 20.7. (R. T. Kroglund og T. Myhre). I samme område har det vært hekking de tre siste årene, siden 2007 (Olgeir Haug pers. medd.). En sangsvane på reir ble observert ved Auretjønna, nord for Vera i Verdal i 2009 (Inge Hafstad pers.medd.)

Det er tidligere gjort sparsomme registreringer av både sjøorre og havelle i det undersøkte fjellområdet (Nygård m.fl. 1976, Myhre 2009). Under registreringene i 2008 ble ingen av disse to artene registrert, men fra Lakadalen i Verdal er det med mellomrom registrert sjøorre. Det er ikke registrert havelle i de undersøkte fjellområdene på mange år. Både sjøorre og havelle ble observert i 2009. To sjøorrehanner fløy opp fra ei lita tjønn vest for Søre Gaupstjønnaksla og en havelle hann ble observert to påfølgende dager i ei tjønn mellom Lurudalen og Almdalen. Havellehannen holdt seg i ro i tjønna selv om den ble forstyrret begge dagene, og det kan tyde på at det var en hunn fugl på reir like i nærheten. Når det

gjelder sjøorre, er det ingen registreringer de siste årene som tyder på hekking for arten i fjellområdene langs riksgrensen øst for Trondheimsfjorden. Nærmeste område hvor havelle og sjøorre registreres jevnlig i hekketiden er på grensen mellom Meråker og Tydal i Finnkoisjøen. I Lierne er det spredte registreringer av havelle og sjøorre de siste årene. En havelle hunn ble observert 25.8. 2008, og fire sjøorrepar og en hunn ble observert både den 15. og 18.6. 2007 samt to par den 6.6. 2008 ([www.artsobservasjoner](http://www.artsobservasjoner.no)).

Etter et toppår for smågnagerne i 2007 frem til sen vinteren 2008, ble det i 2009 ikke registrert mus, eller spor etter mus på noen av turene i nasjonalparken. Høyskolen i Nord-Trøndelag (HiNT) har fra 1996 til og med 2009 foretatt fellefangst av smågnagere (klatremus og markmus). Resultatet av fellefangsten er basert på minimum 600 felledøgn, og fellene er likt fordelt utsatt på hogstflate og i gammel skog i Ogndalen i Steinkjer. Resultatet gir det samme bilde som det som ble observert under registreringene. Det største antall fellfanget smågnagere ble registrert i 2007 med 37,3 stk pr felledøgn. I 2008 ble det fanget kun 0,33 smågnagere pr. felledøgn, som er det laveste resultatet, sammen med 2005, siden oppstart i 1996. 0 – 5 fanget smågnagere regnes som et dårlig smågnagerår, 5 – 15 som et middels år og over 15 et godt år. (Spidsø & Kroglund, upubl). Resultatet av fellefangsten gjenspeilte seg med få observasjoner i nasjonalparken av arter som er avhengig av smågnagere. I sørdelen av nasjonalparken i 2008 ble det gjort flere observasjoner av fjelljo, og et varslende par som ble observert i sørøstkant av Skjækerfjella tidlig i juli, sannsynliggjorde hekking i området (Myhre 2008). Arten ble ikke registrert i noen av de besøkte områdene i nasjonalparken i 2009. Ved Finnvollvatnet vest for Gaundalen, ble fjelljo observert flere år på 1970-tallet (Nygård m.fl. 1976). I juni 1975 ble fjelljo observert på fjellet mellom Kjevlia og Gaundalen (T. Myhre), og dette er et område i Snåsafjella hvor det har vært sannsynlig å treffe på arten.

Også andre arter som er avhengig av smågnagerne var omtrent fraværende. Det ble ikke observert jordugle i 2009, en art som det ble gjort flere observasjoner av i sørdelen av nasjonalparken i 2008. Fjellvåk ble observert kun en gang, og tårnfalk ble det gjort tre observasjoner av.

Dvergfalk ble ikke registrert i 2009, men dvergfalklyd ble hørt ved Holden fjellgård den 31.5. (Odd Magne Øverland m.fl. pers. medd.) Næringsmessig er dvergfalken en småfuglspesialist, i motsetning til tårnfalken som er kjent som en smågnagerspesialist. I det nordtrønderske fjellet langs svenskegrensen har dvergfalken tidligere vært den vanligste falken. Nygård m.fl. (1976) registrerte dvergfalk som hekkende, eller antatt hekkende i de fleste undersøkte områder fra Lierne til Vera i Verdalen, og beskrevet at den forekommer regelmessig, men fåtallig. Tårnfalken ble registrert hekkende i et par områder, men under kommentarer til arten skriver Nygård m.fl. (1976): ”Ytterst få observasjoner, den er langt fåtalligere enn dvergfalken.” Det kan se ut som om at det har vært svingninger i bestandsstørrelsen for tårnfalken, for videre skriver Nygård m.fl. (1976): ”Krogh, derimot, traff den flere ganger enn dvergfalken i sin tid i Lierne (Krogh 1955).”

Selv i en periode med ekstremt lite smågnagere i fjellet etter kollapsen i smågnagerbestanden vinter 2007/-08, synes nå tårnfalken å være vanligere enn dvergfalken.

Myrhauk er en sjelden smågnagerjeger i fjellområdene langs riksgrensen, men som sees en gang i blant. Det kan nevnes en observasjon fra 2004, utenfor nasjonalparken i Finnkjerringfjellet, like sør for Øyingen. 1 individ ble observert den 17.7. (Olgeir Haug via Pål Mølnvik, pers. medd.).

Store rovfugler ble det gjort få observasjoner av. Kun en kongeørn ble observert i løpet av de fire turene. Det ble gjort et hekkefunn av jaktfalk under registreringene. Reiret lå i ei

berghylle ved ei lita tjønn, og det var minimum to tilsynelatende friske unger i reiret. Det blir i rapporten ikke gitt nærmere opplysninger om sted og tidspunkt for funnet for å skjerme hekkelokaliteten.

Kvelden før jaktfalkreiret ble funnet ble en stor falk observert på lang avstand. Trolig var dette et av individene i det hekkende paret, fordi den ble sett i retning hekkelokaliteten. Litt tidligere samme kveld ble en storfalk registret lavere i terrenget. Den ble da vurdert til å være en vandrefalk hann pga. størrelsen. Fuglen ble oppdaget da den i rask fart fløy unna, og tiden fuglen ble sett var svært kort. Dette kan like gjerne ha vært en jaktfalk hann som også er mindre enn hunnen, fordi det er lite sannsynlig at et hekkende jaktfalkpar ville ha tillatt en vandrefalk å operere innen sitt revir. (T. Nygård pers. medd.). Da reiret ble funnet var ingen av de voksne fuglene til stede, men etter ca 10 minutters tid hørtes plutselig jaktfalkens noe hese skrik. Undertegnede var blitt oppdaget og fuglen, trolig hunnfuglen, som fløy frem og tilbake foran meg, avløst med korte opphold på berget ovenfor reiret. Reirplassen ble studert med teleskop på 200 – 300 meters avstand, og etter ytterlige 5 – 10 minutter ble området forlatt for ikke å forstyrre mer enn høyst nødvendig.



Fjellrype er en vanlig art i Skjækerfjella. Denne høna ble fotografert sør i fjellområdet i 2008.

Det er litt overraskende at det ble gjort kun en observasjon av kongeørn. I sørdelen av nasjonalparken ble det i 2008 gjort flere observasjoner av kongeørn, både ungfugler og eldre fugler (Myhre 2009). Fjelloppsynet sine folk i Snåsa kjenner vanligvis til flere kongeørnhekkinger i kommunen. I 2009 kjente de bare til et reir med aktivitet i (Ola Vedal, Snåsa fjellstyre pers medd.). Selv om kongeørna ikke er en smånagerjeger, kan det virke som lav tetthet av smånagere indirekte virker på hekkeaktiviteten til kongeørnen. Allerede

ved årsskiftet begynner kongeørnparet aktiviteten i hekkelokaliteten og forholdene i hekkelokaliteten avgjør om det blir hekking eller ikke. Tidligere fjelloppsynsmann i Snåsa, Oddvar Osvold har fulgt med mange kongeørn par i sin tid og han spør: Hvordan kan kongeørna i januar vite hvordan forholdene for hekking og oppfostring av unger blir senere på våren?

Et annet trekk, som ofte er sammenfallende med situasjonen i smånagerbestanden, er lav rypetetthet, og det ble gjort forholdsvis få observasjoner av rype, spesielt lirype. Og her ligger kanskje noe av svaret på spørsmålet om kongeørna. Rype er et viktig bytte for både kongeørn og jaktfalk og rypetettheten er trulig en viktig faktor for som er med å bestemme om et par skal gå til hekking eller ikke. Rapportert lav tetthet fra rypetelling før rypejakta, og fra rypejegerne tidlig i rypejakta, førte også til at flere grunneiere stanset rypejakten, for å spare den resterende stammen. Sett i lys av dette er det meget gledelig at jaktfalkparet, som er en ren rypespesialist, gjennomførte hekking og hadde to tilsynelatende friske unger i reiret.

I 2009 ble brushane kåret til årets fugl i NOF, og det ble satt et ekstra fokus på arten. Under registreringene i Snåsa ble kun en brushane observert, men observasjonen var positiv, i og med at fuglen, ei høne, lå på reir. Observasjonen ble gjort ved Finnvollan, inne på fjellet nord for Gaundalen. Dette er en lokalitet kjent fra før og Nygård m.fl. (1976) skriver om observasjoner av brushane der ”*Den 11/6-75 ble det notert 15 spillende brushaner ved Finnvolltjønna.*” Leiken er inntakt og forhåpentligvis var det flere brushoner som lå på reir ved vatnet.

Dobbeltbekkasin er satt fokus på i Nord-Trøndelag de siste årene gjennom et prosjekt initiert av Fylkesmannen i Nord-Trøndelag og gjennomført i regi av Høgskolen i Nord-Trøndelag (Østens, J. og Kroglund, R.T. 2010). Prosjektet har avdekt en god bestand av arten, og flere nye spillplasser er funnet. Både i 2008 (Myhre 2009) og i 2009 har arten hatt en spesiell fokus under registreringene. I 2008 ble det gjort flere dagobservasjoner av spillende dobbeltbekkasin sør i nasjonalparken (Myhre 2009), som dannet grunnlaget for funn av flere spillplasser i 2008 og i 2009 (J. Østnes pers.medd.). I 2009 ble kun en observasjon gjort, i Ryplia nord for Gaundalen. Det ble i 2008 gjort søk etter leik i området uten at spillplass ble funnet (J. Østnes pers.medd.). Området som ble sjekket ligger nærmere Heinådalen, og er ikke like næringsrikt og derfor mindre egnet for arten. Lengre nord i Snåsa er det pga. næringssvak berggrunn få egnede lokaliteter for arten. Området ved Gaasejaevrie ligger i et mer næringsrikt område og her ble det gjort dagobservasjon av spillende dobbeltbekkasin i 2008 (S. H. Tømmerås via J. Østnes, pers.medd.). Det dannet grunnlaget søk etter spillplass i 2009, og en liten leik med 2 dobbeltbekkasiner ble registrert (J. Østnes pers.medd.). Til sammen er det innenfor nasjonalparken sine arealer registrert sju spillplasser (Østens, J. og Kroglund, R.T. 2010).

Fugleregistreringene ved Holderen viser stor artsvariasjon. Området rundt Holden fjellgård er variert og ligger sørvendt til og er derfor gunstig for en rekke arter. Sørvendt innmark ned mot vatnet blir tidlig fri for snø og gir muligheter for fugler på trekk innover fjellet til å raste. Flere av de mindre tallrike sangerne ble registrert her. Hagesanger, gulsanger og munk er arter som mot fjellet kun treffes på de beste lokalitetene. Andre registreringer av hagesanger som kan nevnes er fra øverst i Imsdalen i Snåsa, ved Prestegårdssetren, der det ble registrert sang i slutten av juni. Øst i Lierne, i Sørli, blir arten registrert årlig. ([www.artsobservasjoner](http://www.artsobservasjoner.no)) Fra juli er det ingen registreringer i dette området. Syngende gulsanger og munk ble i tillegg til registreringene ved Holden hørt ved Gaundalen sist i juni i 2009 (S. N. Kjølvik og T. Myhre), og i 2008 ble to syngende gulsangere og 4 syngende munk hørt samme sted ([www.artsobservasjoner](http://www.artsobservasjoner.no)). Som for hagesanger er det ingen registreringer av gulsanger i juli, og arten registreres årlig øst i Lierne i Sørli. Munk ble de første dagene av juli registrert i

Gaundalen (T. Myhre) og ved Setertjønnå, like vest for Skjækervatnet ([www.artsobservasjoner](http://www.artsobservasjoner.no)). Det kan virke som om munk er litt vanligere enn hagesanger og gulsanger i områdene langs riksgrensen, men alle tre er fåtallige. Stedene som hagesanger, gulsanger og munk ble registrert er alle potensielle hekkelokaliteter. En grunn til at det er få eller ingen registreringer av disse artene i juli, er at sangaktiviteten avtar i slutten av juni, og artene letter blir oversett. Ofte er det større aktivitet blant fugletitterne på våren enn om sommeren og det kan også være en årsak.

Gransanger registreres vesentlig sjeldnere i innlandet enn lengre vest i Trøndelag. Arten er registrert omtrent årlig ved Holden i de siste årene, og i Lierne registreres arten også jevnlig, men fåtallig ([www.artsobservasjoner](http://www.artsobservasjoner.no)). Arten er kjent fra Gaundalen tidligere under navnet "ljåsliparn" på grunn av sin karakteristiske lyd (Nygård m.fl.1976).

Trolig er Holden eneste lokalitet innen nasjonalparken hvor det er taksvale og gulspurv. Begge arter påtreffes oftest i kulturlandskapet, som det er lite av i nasjonalparken. Kun Holden fjellgård av fjellgårdene i Snåsa ligger innfor nasjonalparken og bygningene ved fjellgården er av en slik karakter at de er egnet for taksvale. For gulspurv er årsaken at området rundt fjellgården har innmarkspreget. Taksvale er kjent fra fjellgårdene både på norsk og svensk side fra tidligere, og er beskrevet som "*hekker tallrik på fjellgårdene*" (Nygård m.fl.1976). Observasjonene de siste årene tyder på at det er tre – fem par som holder til ved fjellgården, og hekking er sannsynlig. Nygård m.fl. (1976) skriver om låvesvala: "*Hekker årvisst, flere par på fjellgårdene.*", Arten ble ikke registrert på Holden i 2009, men ble registrert i 2007 (T. Myhre). I 2008 ble et par observert på Gaundalen ([www.artsobservasjoner](http://www.artsobservasjoner.no)).

Tjeld påtreffes i innlandet med jevne mellomrom. Tre tjeld ble registrert fly over bukten ved Holden den 1.6. Dette er mest trolig svenske fugler som har tatt en svipptur inn på norsk side av grensene. Holderen ligger "øverst" i et belte av store sjøer på svensk side, og det er mer eller mindre sammenhengende store sjøer ned til Järpen, vest for Östersund. Årlig observeres det tjeld mellom riksgrensen og Östersund i Sverige, og trolig er det individ som hører til i dette området som opptrer lengre nord. Fra norsk side observeres tjeld med tid og annen ved Veresvatnet i Verdalen, like ved riksgrensen. Det er også antatt at deler av Østersjøpopulasjonen av tjeld overvintret ved Trondheimsfjorden, og at det derfor skjer et øst – vest trekk på arten. Dette trekket skjer sannsynligvis ikke så langt nord som ved Holderen, og ikke så seint som i skillet mai – juni. Det følger heller de lavest liggende passasjene mellom Trondheimsfjorden og vestre Sverige, opp Verdalsdalføre eller Stjørdalsdalføre tidligere på våren.

Observasjonen av rødnebbterne ved Holderen er heller ikke veldig spesiell. Arten påtreffes ikke sjelden på de større vatna i innlandet, helst i forbindelse med de lavereliggende passasjene mellom øst og vest.

Tidligere hekket fiskeørna ved Holderen på norsk side, men kom så bort (trolig på 1970-tallet), som den gjorde på mange andre hekkelokaliteter i Nord-Trøndelag. Nå sees den igjen med jevne mellomrom ved vatnet (Kent Svensson, Bjørkedet fjällgård pers. medd.). I 2008 ble et drama observert ute på vatnet. En gruppe på besøk på Holden fjellgård observerte en fiskeørn som slo ned på fisk i vatnet. I Holderen går det stor fisk, og fiskeørna feilvurderte sannsynligvis størrelsen på byttet sitt. Fiskeørna gjorde flere forsøk på å komme opp av vannet, men ble dradd under gang på gang, og til slutt ble den borte. Det ble forsøkt å søke etter fuglen i vannet, men den ble ikke funnet (R. T. Kroglund pers medd.).

I Snåsa har det tidligere vært kjent flere hekkelokaliteter for fiskeørn. Først på 1970-tallet var det tegn som tydet på at utviklingen for arten var negativ og i løpet av 1980-årene blir den borte som hekkefugl i Snåsa (Kroglund 2009). Nå er arten tilbake som hekkefugl og det er kjent sju forskjellige hekkelokaliteter i kommunen. Ingen av de kjente hekkeplassene ligger innenfor nasjonalparken. Den eneste observasjon av fiskeørn i nasjonalparken ble gjort da en fiskeørn fanget ørret i Seisjøen. Havørn er en relativt ny art ved Holderen, og ble observert ved vatnet første gang i 2007 (Kent Svensson, Björkedet fjällgård pers. medd).

Andre observasjoner fra Holden fjellgård som kan nevnes: Skjære den 12.4.2009 ([www.artsobservasjoner](http://www.artsobservasjoner.no)). Funn av to tretåspett reir med unger. Et tretåspett reir med unger ble funnet ved stien mellom Holden fjellgård og Skjeldbreien i 2008 (Olgeir Haug pers. medd.), og i 2007 et reir med unger mellom gården og Kvernelva (T. Myhre). I 1999 ble det gjort lydobservasjon av ei åkerrikse ([www.artsobservasjoner](http://www.artsobservasjoner.no)). Av gamle observasjoner kan nevnes observasjon av møller i 1975 og båndkorsnebb hann ved Skjeldbreien samme år (Nygård m.fl. 1976).

Tidligere registreringer fra Skjeldbreien, 6. – 7.8.2004: Grønnstilk et individ, Fossekall to adult + en 1K, en flaggspett og en spurvehauk (Pål Mølnvik pers.medd.).

Fra Lissheggsjøen i 2002 nevnes tre næringssøkende gråhegerer den 14.7. (Pål Mølnvik pers.medd.). Gråhegre og spurvehauk nevnes i Nygård m.fl. (1976). Der står det at: ”*Både enkeltindivider og par er blitt observert med jevne mellomrom. Det er imidlertid ingen sikre holdepunkt for at den hekker i traktene.*” Konklusjonen blir den samme i dag. For spurvehauk er det beskrevet at ”*2 individ observert på Jævsjøen, våren 1975.*” Trolig er arten relativt uvanlig i nasjonalparken også i dag.

Duetrost er en relativt ny art i Nord-Trøndelag, og de fleste observasjoner i Nord-Trøndelag er fra vårtrekket. De første fuglene er tidlig ute og de raster ofte på bare flekker på dyrka jord i innlandet. Det ble i 2009, i tillegg til det observerte individet med hekkeatferd vest for Gjevsjøen, gjort et reirfunn i Storåsen, nordvest for Seisjøen og like utenfor nasjonalparkgrensen ([www.artsobservasjoner](http://www.artsobservasjoner.no)). I midten av juli ble et individ observert i samme område. (J. Østnes m.fl.)

Det ble ikke gjort noen sikker observasjon av furukorsnebb på turene, men i feltboka er observasjonene fra området ved Seisjøen notert som ubestemt korsnebb. De fleste observasjoner var av lyd og liten erfaring med arten gjorde at de ble registrert som ubestemt. Både i juni og juli ble det registrert furukorsnebb nær nasjonalparkgrensen. Ved Gressåmoen, 12.6.: 5 individer, i Storåsen 23.6.: 25 individer, vest for Andorsjøen, 15.7.: To flokker med minimum 15 individ (T. Myhre m.fl.) og 15.7.: 32 individ nær nasjonalparkgrensen i Seisjødalen ([www.artsobservasjoner](http://www.artsobservasjoner.no)). Det er kort avstand mellom disse observasjonene og registreringene av ubestemt korsnebb ved Seisjøen. Store arealer i dette området er bevokst med glissen fjellfuru og er et vel egnet habitat for arten. Det er sannsynlig at noen av korsnebbflokkene ved Seisjøen var furukorsnebb. Som grankorsnebb er furukorsnebb en art som varierer mye i antall og er en invasionsart som følger bartrærnes og spesielt furuas frøsetting. Arten ble ikke observert i området verken i 2008 eller i 2007. Nygård m.fl. (1976) nevner den heller ikke i sin rapport fra området. Spredte flokker av korsnebb ble registrert på alle turene og ble i hovedsak artsbestemt til grankorsnebb.



Det ble ikke gjort noen sikker observasjon av furukorsnebb under registreringene. Denne ungfuglen ble fotografert like utenfor nasjonalparken nordvest for Seisjøen.

En annen art knyttet til samme habitat er lappmeis, og i 2008 ble det observert lappmeis like utenfor nasjonalparken vest for Andorsjøen (T. Myhre og R. T. Kroglund). Observasjonen er en av svært få, og kanskje den eneste av arten i Nord-Trøndelag i løpet av de siste år. En sannsynlig observasjon av arten ble gjort under elgjakta i 2007 i nedre del av Almdalen. Et ”brunfarget” individ, med avvikende lyd fra granmeis, ble observert sammen med andre meiser (Torbjørn Opheim pers. medd.). Store arealer med sammenhengende furuskog i Snåsa tilsier at forholdene skulle ligge til rette for arten. Naturtypen er trolig lite besøkt av fuglefolk fordi den er artsfattig. Naturtypen i Snåsa burde vært undersøkt mer for bl.a. å se om lappmeis har en fast stamme i kommunen. Arten er hovedsakelig nordøstlig utbredt, men i indre del av Østlandet, bl.a. i Rørostraktene – Follidal opptrer arten jevnlig.

Tidligere observasjoner fra dette område: Et varslerpar varslet den 11.6.2005 ved Storåskammen (Pål Mølnvik pers.medd). Nasjonalparkgrensen tangerer toppen av Storåskammen, slik at observasjonen kan være innenfor nasjonalparken. Storspove forbindes med kulturlandskapet og dyrka mark, hovedsakelig i lavlandet. Et varslende par ble registrert i Storåsen 28.6.08 (Pål Mølnvik pers.medd). I Nygård m.fl. (1976) nevnes arten kun under sommerobservasjon av streiffugl fra Gaundalsområdet. Ingen kjente observasjoner av arten innenfor nasjonalparken for øvrig.

En annen spesiell observasjon som må nevnes er en stjertmeis som ble sett like utenfor nasjonalparken vest i Lurudalen under elgjakt i 2007. (T. Opheim pers.medd.) Opheim har i tillegg sett arten ved to tilfeller nær gården sin på Snåsa.

Toppene i Skjækerfjella er blitt sett på som potensielle områder for høgfjellsarter som fjellerke og boltit. Boltit ble ved et tilfelle registrert sør i Skjækerfjella i 2008, mens fjellerke ikke ble registrert (Myhre 2009). Det var et håp også i 2009 om å gjøre observasjoner av en eller begge artene i norddelen av fjellpartiet, men ingen av artene ble registrert.

Som i 2009 mangler observasjoner av enkelte arter som regnes for vanlige i de besøkte naturtypene og landsdelen. Det gjelder først og fremst typeiske barskogarter, som lavskrike, nøtteskrike, skogsmeiseartene, trekryper og dompap. Disse artene gjør ofte mer av seg tidligere på våren før hekketiden, mens de i juni er stille av seg og dermed vanskeligere å oppdage. Artene må sies, selv om de ikke ble observert, å være vanlige.

Svømmesnipe, fjelljo og lappspurv ble ikke registrert i 2009. Disse tre artene ble observert sør i nasjonalparken i 2008 (Myhre 2009). Næringstilgangen for fjelljo var dårligere i 2009 enn i 2008 (se egen omtale). Når det gjelder svømmesnipe og lappspurv er situasjonen en annen og en mer nøye gjennomgang av områdene nord og vest for Finnvolltjønna kunne avdekt forekomst av artene. Området ble besøkt den 1.7., et tidspunkt som er litt seint, fordi artene ikke er like aktive som tidligere på våren og dermed vanskeligere å observere.

Snåsa kommune er stor, og nasjonalparkarealene i kommunen er store. Det er ikke mulig å nå over alle områder i nasjonalparken i kommunen i løpet av et par uker på våren og tidligsommeren, og flere områder, myrer, vatn og vassdrag som er nevnt i Nygård m.fl. (1976) burde vært sjekket. Det gjelder spesielt Flåtjønna, nordvest for Gjevsjøen, Heggsjøområdet sør for Grønningen og dalen videre sørover mot Gauna. Det gjelder også området nord og vest for Finnvollan ved Stigåtjønna. Områdene er beskrevet som næringsrike, og på begge steder ble det i 1974 og 1975 observert et rikt fugleliv, bl.a. flere arter ender, svømmesnipe, brushane, dobbeltbekkasin, fjelljo og lappspurv.

Deler av tidligere Gressåmoen nasjonalpark ble registrert, men store deler av den ble det ikke tid til. Dette er et stort fjellområde og mye av arealet ligger over skoggrensen hvor det tidligere bl.a skal være observert fjellerke (Nygård m.fl. 1976). Nordlige og østlige deler av nasjonalparkarealene i Snåsa er planlagt registrert i 2010 sammen med parkarealene i Grong og Lierne.

7. Referanser

www.artsobservasjoner.no

Aune, T., Johansen, S. & Trana, K. 2009. Blåfjella-Skjækerfjella og Lierne nasjonalparker. Blå fjell og gylne drømmer. Lierne nasjonalparksenter. Trio Media as, Namsos

Dahl, R., Sveian, H. & Thoresen, M.K. 1997. Nord-Trøndelag og Fosen – Geologi og landskap. Norges geologiske undersøkelse. 3. opplag 2008.

Haftorn S, 1971. Norges fugler. Universitetsforlaget. Oslo.

Kroglund, R.T., Spidsø, T.K. & Kveli, J. 2009. Bestandsstørrelse, hekkesuksess og satellittovervåking av trekket til fiskeørn (*Pandion haliaetus*) i Nord-Trøndelag. Høgskolen i Nord-Trøndelag. Utredning nr. 105.

Myhre, T. 2009. Registrering av fuglelivet sør i Blåfjella-Skjækerfjella/ Låarte-Skæhkere nasjonalpark. NOF rapport 3-2009.

Nygård, T., Thingstad, P.G., Karlsen, S., Krogstad, K. & Kvam, T. 1976. Ornitologiske undersøkelser i fjellområdet fra Vera i Verdal til Sørli, Nord-Trøndelag. Rapport zoologisk serie, 1976-3.

Sandnes, J., Eidissen, B. & Efteland, S. 1973. Norges nasjonalparker 5, Gressåmoen. Lutherstiftelsens Forlag, Oslo.

www.snasa.no

Spidsø, T.K. & Kroglund, R.T. 2010. Smågnagerfangster i perioden fra 1996 til og med 2009. HiNT., unpubl notat.

Østnes, J.E. & Kroglund, R.T. 2010. Kartlegging av spillplasser for dobbeltbekkasin (*Gallinago media*) i Nord-Trøndelag. Høgskolen i Nord-Trøndelag. HiNT utredning nr. 116: 1-38